

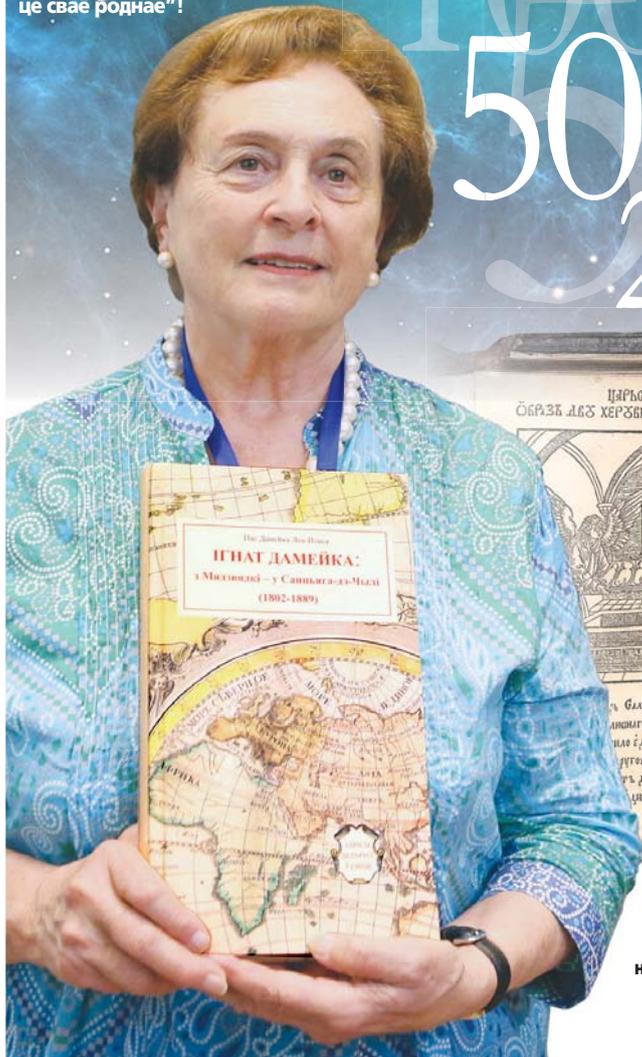
"А зорнае неба — адно..."

Гэты тыдзень выдаўся багатым на юбілеі. У нядзелю споўніцца роўна 500 гадоў з таго дня, калі Францыск Скарына выдаў першую беларускую друкаваную кнігу. Што адметна, адбылося гэта па-за межамі нашага краю — нібы падкрэсліваючы заўсёдную адкрытасць Беларусі да свету і шчыльную інтэграванасць яе ў еўрапейскую культуру. Як трапна заўважыў класік нашай літаратуры Янка Брыль, чыё стагоддзе мы адсвяткавалі ўчора, 4 жніўня, "у кожнага з людзей свае даліны і ўзгоркі, свая хада па іх, а неба, зорнае неба — адно..."

Далёка ад сваёй Радзімы праславіўся і Ігнат Дамейка, чый чарговы юбілей — 215-годдзе з дня нараджэння — адзначаўся як ніколі раней шырока. Пакінуўшы мімаволі свой край і дасягнуўшы ашаламляльнага поспеху ў Чылі, ён да канца жыцця памятаў родныя даліны і ўзгоркі. Чым не пацвердзена слоў Брыля: "Будучы далёка ад дому, вельмі хораша бачыцца на планеце сваё роднае"!

100
100
500
215

Янку Брылю — 100.
Ігнату Дамейку — 215.
Першай кнізе, выдадзенай на беларускай мове, — 500.

Фота Анаталія КАЛЛІДЫ і Аксаны МАЙЧУК. БелТА.

Ад маляўнічых Андаў — да Малой Мядзведкі

Мядзведка, Навагрудак, Мір, Карэлічы, Ліда, Дзятлава... Менавіта ў гэтых мясцінах прайшлі гады дзяцінства і юнацтва знакамітага асветніка, геолага, мінеролага, нацыянальнага героя Чылі Ігната Дамейкі. І літаральна днямі "малую Радзіму" сусветнаведомага навукоўцы наведалі нашчадкі славытага "Грандэ Адукатора", якія ў рамках Міжнароднай навуковай канферэнцыі, прысвечанай 215-годдзю знакамітага ліцвіна, прыехалі ў Беларусь.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Канферэнцыя, якая прайшла з 31 ліпеня па 3 жніўня ў Мінску, была зладжана з удзелам Нацыянальнай акадэміі навук, Інстытута прыродакарыстання, Міністэрства замежных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь, а таксама Акадэміі навук Літвы. Падчас яе правядзення навукоўцы і грамадскія абмяркоўвалі самы шырокі спектр пытанняў: ад праблем геалогіі, стану і перспектывы засваення мінеральна-сыравінных рэсурсаў ды аховы навакольнага асяроддзя

ў сучасным свеце — да дзейнасці Ігната Дамейкі як асветніка і гуманіста ў самым шырокім ключчы. Прагучалі важныя даклады, датычныя яго біяграфіі, а гэтаксама радавых сувязяў. Так, своеасаблівай сенсцыяй можна назваць выяўленыя роднасныя стасункі паміж знымым рэфарматарам і такімі буйнымі постацямі як Тадзвух Рэйтан і Тадзвух Касцюшка: апошнія прыходзіліся Ігнату Дамейку дзядзькамі.

Што да блізкіх сваякоў, на канферэнцыі прагучалі і выступленні прапраўніка вялікага даследчыка і падарожніка — Мігуэля Дамейка з Санч'яга ды яго праўнучкі — Паз Дамейка з Сіднея. Істотным унёскам у вывучэнне постаці гуманіста стала кніга спадарыні Паз, прысвечаная яе прадзеда, якая ўрэшце была перакладзеная на беларускую мову. Прэзентацыя выдання адбылася ў Міністэрстве замежных спраў.

Культурнацыйна жа вялікага форуму можна лічыць падарожжа навуковай супольнасці і нашчадкаў Ігната Дамейкі ў родныя мясціны нашага земляка, сустрач з людзьмі, што захоўваюць памяць аб вялікім чалавеку і вучоным, у гонар якога названы не толькі вынайзды ім мінерал, а яшчэ і горны хрыбет у Чылі ды цэлы горад для маляўнічых Андаў.

"Я ўвесь час звяртаюся да яго па дапамогу"

"Ігнасія — гэта мае жыццё!" — кажа Паз ДАМЕЙКА САТАМАЁР (на здымку), праўнучка славытага вучонага, асветніка і гуманіста Ігната Дамейкі, якая прыехала з Аўстраліі ў Беларусь на Міжнародную навуковую канферэнцыю, прысвечаную 215-годдзю яе знакамітага продка. Нашчадніца знамага геолага і даследчыка прысвятляла вывучэнню яго мемарыяльнай спадчыны дваццаць гадоў, наведваюшы за гэты час Беларусь, Польшчу, Літву, Францыю ды Чылі. Гэта трэці візіт спадарыні Паз у нашу краіну, і, бадай, самы плённы.

век, — адразу пазначае напрамак сваіх даследчыцкіх інтарсаў Паз Дамейка. — У сваёй кнізе я раблю акцэнт менавіта на гэтым. Я не з'яўляюся прафесійным навукоўцам, у мяне няма ступені доктара, але я паставілася да вывучэння яго постаці шчыра і з вялікай любоўю. Пабывала ў многіх краінах, каб сабраць матэрыял. Спадзяюся, што мой сціплы ўнёсак у даследаванне яго асобы будзе цікавы беларусам.

— А як у вас з'явілася гэтае захапленне? Што натхніла даследаваць спадчыну Ігната Дамейкі?

— Я не ведаю (смяецца). Мабыць, яно ўзнікла таму, што я чула пра Ігнасію ўсё сваё жыццё. У нашай сям'і ён быў тым чалавекам, якога ледзь не абагаўлялі. І гэтая любоў перадавалася з пакалення ў пакаленне. Аднак галоўным штуршком для мяне пачаць даследаванні асобы майго продка сталася нашчасце. У 61 год я захварэла на рак. Была вымушана спыніць працу і, лічыце, паміралі. Мае родныя, напэўна, будуць зараз з мяне смяяцца, але мне падаецца, што Ігнасія прыйшоў да мяне і ўдыхнуў у мяне жыццё, калі я страціла святломысць на аперацыйным сталі. З таго моманту нібы нарадзілася нанова, іншым чалавекам.

Як ужо казалі, я кінула працу, прадала кватэру ў Сіднеі і пачала вандраваць, збіраць гісторыі і матэрыялы пра майго прадзеда. Паступова звестак становілася ўсё болей, і я вырашыла, што прыйшоў час выказацца — ды напісала кнігу. Цяпер мне ўжо 80 гадоў, у мяне няма рака, я цудоўна сябе адчуваю і вельмі шчаслівая.

У мяне ў жыцці ёсць жарсць — і гэта цудоўна!

— Ва ўсім свеце людзі кажучы пра Дамейку як пра вучонага, але мне ён найперш цікавы як асоба, чала-

Заканчэнне — на старонцы 12.

У Кіргізіі гаварылі пра культуру ў СНД

У горадзе Чалпон-Ата Кыргызскай Рэспублікі 3—4 жніўня прайшоў XXXII пасяджэнне Савета па культурным супрацоўніцтве дзяржаў — удзельніц СНД.

Присутныя былі праймаваныя аб правядзенні асноўных мерапрыемстваў у галіне культуры, запланаваных на 2016—2020 гады, у якіх паміж сабой ўзаемадзейнічалі і ўзаемадзейнічаюць краіны СНД; аб пракце плана мерапрыемстваў, прысвечаных Году культуры ў СНД (ім аб'яўлены наступны, 2018 год); аб правядзенні Міжнароднай выставы Art Expo. На сустрэ-

чы быў закрануты і шэраг іншых пытанняў.

Міністр культуры Рэспублікі Беларусь, Старшыня Савета Барыс Святлоў выступіў на пасяджэнні з двума дакладамі: “Аб вопыце і выніках правядзення Года культуры ў Рэспубліцы Беларусь” і “Аб развіцці супрацоўніцтва Савета па культурным супрацоўніцтве дзяржаў — удзельніц СНД са спецыялізаванымі ўстановамі і іншымі арганізацыямі, праграмамі і фондамі сістэмы Арганізацыі Аб'яднаных Нацыяў”. Таксама Барыс Святлоў даў да ўсіх прысутных інфармацыю аб правядзенні наступнага XXXIII пасяджэння Савета па культурным супрацоўніцтве дзяржаў — удзельніц СНД.

“Мая Беларусь”

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Нацыянальная кінастудыя “Беларусьфільм” абвясцілі рэспубліканскі конкурс сцэнарыяў фільмаў у ігравой форме.

Ён праводзіцца з 15 верасня па 15 снежня 2017 года ў мэтак адбору высокамастацкіх сцэнарыяў, а таксама выяўлення і падтрымкі таленавітых аўтараў.

Конкурс “Мая Беларусь” з'яўляецца адкрытым, працы прымаюцца ў некалькіх намінацыях: “Гісторыя Беларусі”, “Нацыянальная героі”, “Жыццё сучаснай Беларусі”, “Маладзё Беларусі”.

Падрабязная інфармацыя і ўмовы ўдзелу размешчаны на афіцыйных сайтах арганізатараў конкурсу — kultura.by і belarusfilm.by.

Тэатралы едуць у Бабруйск

Да ўдзелу ў Рэспубліканскім фестывалі нацыянальнай драматыі імя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча адбрана 12 спектакляў.

Форум адбудзецца з 17 па 22 лістапада ў Бабруйску. Афіша фарміруецца з лепшых спектакляў апошняга тэатральнага сезону па творах беларускіх драматургаў.

27 ліпеня 2017 года на пасяджэнні экспертнай адборачнай камісіі па выніках таемнага галасавання для конкурснай праграмы “Спектакль тэатра драмы” абраныя спектаклі: “Пясняр” (аўтар Васіль Дранько-Майсюк) Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горькага, “Карона з хананьня” (Анатоль Дзялендзік) Мінскага абласнога драматычнага тэатра, “Кропкі на часовай вост” (Дзмітрый Багаслаўскі) Магілёўскага аб-

ласнога тэатра імя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, “Тарас на Парнасе” (Сяргей Кавалёў) Слонімскага драматычнага тэатра, “Сіндром Медзі” (Юлія Чарняўская) і “Кар'ера доктара Раўса” (Віктар Марціновіч) Рэспубліканскага тэатра беларускай драматыі.

У конкурснай праграме “Эксперымент” будуць прадстаўлены пастаноўкі: “Оніум” (Віталь Каралёў) Цэнтра візуальных і выканаўчых мастацтваў “АРТ Карпэраішн”, “Ладззя Роспачы” (Уладзімір Караткевіч) Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек, “Камедыя Юдзіфі” (Сяргей Кавалёў) Гродзенскага абласнога тэатра лялек, “Скарына” (Мікола Рудкоўскі) Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра, “Сіняя сінія” (Уладзімір Караткевіч) Магілёўскага абласнога тэатра лялек, “Поле” (Павел Пранко) групы “тэатр post” з Санкт-Пецярбурга.

У эпоху вялізных шопінг-молаў рынкі пад адкрытым небам падаюцца атавізмам, які цудам застаўся ад былых часоў. Іх адсоўваюць кудысьці “на выселкі” або наогул зачыняюць. Разам з імі незваротна знікае і надзея на адраджэнне шматвяковых кірмашовых традыцый, якія сталі неад'емнай часткай нашай немагчымай культуры. У стэрільна чыстых скрынях гіпермаркетаў ім месца наўраджэй знойдзецца.

Кіраўніцтва мінскага Чэрвенскага рынку бачыць выйсце з сітуацыі найперш у вяртанні да той досыць даўняй пары, калі кірмаш быў не толькі гандлёвым (як цяпер), але і сацыякультурным цэнтрам. Па ініцыятыве Беларускага саюза прадпрыемальнікаў неспасрэдна сярод ралетаў гандляроў рэгулярна ладзіцца свята. Апошняе з іх — на мінулых выхадных — прысвятлялася дню нараджэння рынку. А ён, як выявілася, з'явіўся на свет ажно 126 гадоў таму!

Выявілася невыпадкова і не само сабою: да нядаўняга часу тая дата нідзе асабліва не фігуравала. Занурьўшыся ў даўніну, кіраўніцтва рынку выяўнула на дээннае святло прызабыты, але важны факт: у 1891 годзе мінскі мэр Карла Чапскі дазволіў сялянам са сваіх маінткаў гандляваць мёдам пры Ігуменскім тракце. З гэтага, уласна, усё і пачалося.

Мы вывучылі гісторыю рынку, а цяпер наша задача — адраджэнне традыцый кірмашовай культуры, — апавядае старшыня Саюза беларускіх прадпрыемальнікаў Аляксандр Калінін. — Каб выправа на закупы становілася для людзей сапраўдным святам, прычым святам — нацыянальным.

Складнікі таго свята — амаль такія, як і ў былыя часы, хіба ў новай “аблямоўцы”. Былі і блазны, і музыкі, і асілі, у ролі якіх выступілі спартсмен-гіравікі. Не зважаючы на дождж, людзі самага рознага веку — прыкладна ад 7 да 70 — ахвотна развучалі народныя танцы маразуля, прызначаны акурат для таго, каб саграваць у непагадзі.

Яшчэ адным пунктам святачнай праграмы стала за-

кладка неспасрэдна на рынкавай тэрыторыі ўласнай алеі зорак. Першая “заязля” ў гонар таго самага Чапскага. Як можна меркаваць, для аічных прадпрыемальнікаў ён пакрысе становіцца папраўдзе культываваным постаццю. Зрэшты, і сам асартымент таго, што прадавалі на рынку, гэтымі днямі істотна папоўніўся. Некалькі гандлёвых шрагаў занялі рамеснікі са сваім рознай якасці хэнд-мэйдам.

— Тыя ж самыя Казюкі ў Вільнюсе прыцягваюць

Кірмаш як цэнтр мастацтваў

процмму турыстаў, — прыводзіць аналогіі Аляксандр Калінін. — Мы таксама туды ахвотна ездзім, забываючы, што гэта і нашы традыцыі, якія нам належыць адраджыць. Таму Саюз прадпрыемальнікаў прыаблявае суды рамеснікаў — спадзеючыся, што ўслед за імі пойдучы і турысты.

Стэрэатып адносна таго, што на рынку можна знайсці хіба тандэтных і няяксыня тавары з азіяцкіх краін, тут актыўна спрабуюць парушыць. Пачэснае месца сярод прывазнога шырсажыву займаюць вышыванкі — на розны ўзрост, пол і габарыты цела.

— Дарэчы, яны ў нас на рынку — ледзь не самыя танныя! — хваліцца Аляксандр Калінін. — А ўсё таму, што мы спецыяльна замовілі вялікую партыю на маладзечанскай фабрыцы.

У вышыванкі апанутыя і многія супрацоўнікі рынку — нават дзятучыя, якія прадаюць квас. І гэта — свядомая палітыка і своеасаблівы стыль Чэрвенскага.

А цэлы шэраг ралетаў на рынку займаюць не тавары,

а дзіцячыя малюнкi. Саюз прадпрыемальнікаў не так даўно выступіў ініцыятарам правядзення конкурсу маладых мастакоў, і дасланыя на яго творы экспануюцца ў галерэі пад адкрытым небам.

— На Беларусі неверагодна таленавітыя дзеці, і шкада, што мы замала надаем увагі іх творчасці, — кажа Аляксандр Калінін. — Часам у нашай галерэі сустракаюцца сапраўдныя шэдэўры!

На рынку цяпер ёсць не толькі ўласная галерэя, але і бібліятэка. Тамтэйшая кавярня адрозніваецца ад “субратоў” не толькі сваёй чысцінёй, а яшчэ і паліцай (а дакладней, цэлым стэлажом!) для буккросінгу. Ва ўстановах культуры імі ўжо даўно не здзівіць, але далёка не ўсе да тых устаноў даходзяць — у адрозненне ад таго ж рынку. І менавіта таму падобныя спосабы папулярызацыі “разумнага і добрага” падаюцца асабліва эфектыўнымі. Ды і сам рынак з дапамогай іх як быццам набывае ўласнае аблічча, свой самавіты імідж.

Васіль ЗБОРАЎ

Форум, 95-годдзе Нацыяналкі і лічбавы Скарына

14 і 15 верасня ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбудзецца Міжнародны кангрэс “500 гадоў беларускага кнігадрукавання”. Яго арганізатарамі выступаюць Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і галоўная “кніжніца” краіны.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Сярод суарганізатараў форуму — Цэнтральная-Еўрапейская ініцыятыва (СЕІ), Бібліятэчнае асаблея Еўразіі, аб'яднанне “Бібліятэка Балтыка”, Міждзяржаўны фонд

гуманітарнага супрацоўніцтва дзяржаў — удзельніц СНД. Як паведаміў “К” намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі па навуковай рабоце і выдавецкай дзейнасці Алесь Суша, гэты прадстаўнічы форум (на які, дарэчы, ужо зарэгістраваліся больш за 400 удзельнікаў з розных краін свету) пройдзе сёлета пад эгідай UNESCO. І гэта невыпадкова, бо 500-годдзе беларускага кнігадрукавання ўключана ў календар памятных дат UNESCO і шырока адзначаецца як у Беларусі, так і ў многіх іншых краінах свету.

Сярод тэм, якія абмяркоўваюць даследчыкі падчас кангрэсу, будуць і такія як “Гісторыя беларускага кнігадрукавання ў кантэксце сусветнай кніжнай культуры”, “Кніжная спадчына Францыска Скарыны і яго пераемнікаў”, “Уплыў кнігадрукавання на станаўленне беларускай літаратуры” ды многія іншыя. Таксама падчас работы форуму плануецца арганізацыя міжнароднага круглага стала “Дакументальная спадчына ў Цэнтральна-Еўрапейскім рэгіёне: шляхі захавання, вывучэння і папулярызацыі”, XX Агульны сход Некамерцыйнага партнёрства “Бібліятэчнага асамблея Еўразіі”, прымеркаваны да 25-годдзя гэтай арганізацыі, ды пасяджэнне аб'яднання “Бібліятэка Балтыка” — еўрапейскай арганізацыі для бібліятэк краін Балтыцкага рэгіёна.

У гэтыя ж дні адбудзецца ўрачыстае адкрыццё міжнароднага святачнага пра-

екта “Францыск Скарына і яго эпоха” ды святкаванне 95-годдзя з дня заснавання Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Як паведаміў Алесь Суша, таксама на 14 верасня запланавана афіцыйная перадача санаў трох алічбаваных кніг Францыска Скарыны са збораў Брытанскай бібліятэкі.

Нагадаем, што для ўдзелу ў кангрэсе запрашаюцца спецыялісты бібліятэк, музеяў, архіваў, навукова-даследчых арганізацый, адукацыйных устаноў, прадстаўнікі заканадаўчай сферы, распрацоўшчыкі і выптворцы праграмаўна забеспячэння, тэхнічных сродкаў і інфармацыйнай прадукцыі. Для таго, каб стаць удзельнікам праграмына міжнароднага форуму, неабходна не пазней за 15 жніўня 2017 года зарэгістравацца на партале Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі www.nlb.by.

Газета КУЛЬТУРА
ШТОДТЭДНЕВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСВУГУ КУЛЬТУРЫ, МАСТАЦТВА

Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Рэгістрацыйнае паведамленне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРЬЦІН; **намеснік галоўнага рэдактара** — Вераніка МОЛАКАВА; **адказны сакратар** — Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУЦНІВІЧ, Барыс КРАПІЎ, Юген РАІН, **агладняльнік рэдакцыі**: Дар'я АМІЯКОВІЧ, **настаўнік ПЛАНКРАТАВА**, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнт**: Пётр ВАСІЛЕВІЧ, Алег КЛІМАЎ, **каардынатар АНТАНОВІЧ**; **карэспандант** — Ганна ШАРКО; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД; **карэктар** — Мая ХУТКОВА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.

Выдавец — Рэдакцыя-выдавецкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.

Дырэктар — СЛАБОДЗІН Ірына Аляксееўна; **першы намеснік дырэктара** — КРУШЫЦКА Людміла Аляксееўна. Тэлефон прыёмнай: (017) 334 57 41.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допіскаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, паштарны адрас (адрас паштарту), асабістае месца працы, асабісты адрас. Аўтарскія рукіпісы не рэцензуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. “Матэрыялы на правах рэкламы.”

“Культура”, 2017. Нагода 4 019. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падыска ў друку 04.08.2017 у 16.00. Замова 3020. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ПП № 02330106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Янка Брыль з сям'ёй на лецішчы.

4 жніўня Янку Брылю споўнілася 6 100 гадоў. "К" папрасіла вядомага фатографа Анатоля КАЛЯДУ, які шмат здымаў народнага пісьменніка Беларусі, падзяліцца сваімі ўспамінамі.

Вераніка МОЛАКАВА / Фота Анатоля КАЛЯДЫ

У архіве фатографа — і пастановачныя партрэты Янкі Брыля, і "падгледжаныя", аднаго і з сям'ёй, у ата-

чэнні калег і чытачоў. — Нават і не магу ўгадаць, як мы з ім пазнаёмліліся — усё запомніць, на жаль, немагчыма, — кажа Анатоль Каляда, перабіраючы велізарны стос фотаздымак.

Ацярожна перагортвае кожны з іх, правярае надпісы на зворотным баку і быццам сама сабе дадае:

— Трэба заўжды пісаць месца і дату, калі фота гатова. Калі адразу тое не зробіў, потым складана дакладна вызначыць, а гэта ж гісторыя. Мы ўвесь час ездзілі на розныя сустрэчы ад Саюза

Іван Навуменка, Янка Брыль, Данута Бічэль-Загнетава і польскі госць на святкаванні 100-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа ў Стоўбцах.

"Сама дабрата і ёсць ён!"

пісьменнікаў. Садзіліся ў рафік — і рушылі то ў Навагрудак, то яшчэ куды. Вось, напрыклад, Янка Брыль з Іванам Навуменкам і Данутай Бічэль-Загнетавай у Стоўбцах на святкаванні 100-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа.

Каля дзесяці гадоў галоўным героямі Анатоля Данилавіча заставаліся літаратары, якіх ён штодзень здымаў для часопіса "Нёман". У рэдакцыю часам завітваў і сам Янка Брыль.

— Усе ставіліся да яго з надзвычайнай павагай. Ад-

чувалася, што вялікі пісьменнік ідзе, калі ён заходзіў. І не толькі таму, што ён быў вельмі высокі і статны, а таму што чалавек! Каб больш такіх людзей было, мы хутка пабудавалі б ідэальнае грамадства, — лічыць Анатоль Каляда. — А мова якая ў яго была літаратурная — заслухаешся! Заўжды толькі па-беларуску гаварыў.

Магутны, салідны, разважлівы, сціплы — так апісвае фатограф пісьменніка. Бацьчыліся яны і ў працоўных паездках, і адзін у аднаго дома бывалі.

Праз дарогу ад свайго дома.

— Брыль жывіў у доме на цяперашнім праспекце Пераможаўцаў, побач, памятаю, была крама "Заслаўе", але шумных вялікіх зборышчаў у яго кватэры ніколі не было, — узгадвае Анатоль Данилавіч і паказвае фотаздымак, зроблены на прыпынку грамадскага транспарту непадалёк. — Да нейкай юбілейнай даты пісьменніка мяне папрасілі зрабіць фота для вкладки газеты "Літаратура і мастацтва", давялося ехаць на лецішча — жнівень жа, а лета Брыль заўжды праводзіў за

горадам. Ён набыў сабе домік недалёка ад Стоўбцаў, але ў такой глушы і цішы, што дабрацца туды было няпроста. Мяне доўга везлі на абкамаўскай машыне па пячанай дарозе. Абапал раслі ліпы, дубы... Народны пісьменнік і яго сям'я, бераг возера, хатняя атмосфера — такой выйшла першая паласа. Ён розны на фотаздымаках і ў той жа час светлы выраз твару ў яго заўжды аднолькавы. Сама дабрата і ёсць ён! Мала такіх людзей.

Сімвалізм падвойнага вяртання

30 ліпеня музыка Шастаковіча зноў прагучала ў тых мясцінах, адкуль паходзіць ягоны род. Канцэрт, прысвечаны 111-годдзю з дня нараджэння геніяльнага кампазітара, гэтым разам адбыўся не ў самім Шэметаве, а ў бліжнім ад яго колішнім мястэчку Кабыльнік (цяпер — Нарач у Мядзельскім раёне Мінскай вобласці). Аднавядна, ініцыятыва, распачатая год таму з нагоды юбілею, стала добрай традыцыяй. Пагадзіцеся, канцэрт акадэмічнай музыкі ў беларускай вёсцы — гэта пакуль вялікая рэдкасць. Асабліва калі ўдзел у ім бяруць як прафесійныя айчыныя музыканты, гэтак і вядомы габаіст з Францыі. Ды, як выявілася, гульня варта свечак, а пэўная рызыка — цалкам сыба апраўдала.

Ілья СВІРЫН

Выканаўцы з Беларусі і Францыі выглядалі як адзіны ансамбль.

Да ўсяго, для такіх праграм ёсць ідэальныя пляцоўкі — уражальныя помнікі культувага дойлідства, шчодрэ рассыпаныя па ўсім захадзе Беларусі. І самае галоўнае: у дастатку ёсць зацікаўлена публіка! Падчас канцэрта касцёл апостала

Андрэя быў паўнютка — ажно даводзілася дастаўляць дадатковыя крэслы.

Як вядома, з нарачанскага краю паходзіць прадзед кампазітара Пётр Шастаковіч, які за ўдзел у паўстанні 1830 года быў высланы на Урал. І вось,

Касцёл падчас канцэрта быў паўнютка.

праз шмат гадоў адбываецца своеасаблівае вяртанне роду на радзіму — хай сабе і ў сімвалічны спосаб, праз музыку.

Прычым вяртанне не толькі Шастаковіча. Галоўным ініцыятарам праекта стаў оперны слявак родам са Слонімскага Аркадзь Валодас. Яшчэ напрыканцы 70-х гадоў ён эміграваў у Парыж ды зрабіў там неаблагу сцэнічную кар'еру. І маючы за плячыма такі шлях, заўсёды карыстаецца магчымасцю вярнуцца на радзіму — прывічым не "па лініі настальгічнага турызму", але шторазу з новымі творчымі ініцыятывамі.

Канцэрт у Нарачы стаў добрым прыкладам супрацоўніцтва шэрагу энтузіястаў, падтрыманых Міністэрствам культуры краіны, мясцовымі ўладамі і, зразумела ж, нарачанскай парафіяй. А таксама і сведчаннем таго, што знакавыя і якасныя культурныя падзеі можна ствараць і без сур'ёзных фінансавых рэсурсаў.

Б'тым разам па запрашэнні Аркадзя Валодаса на Беларусь завітаў прафесар Ліёнскай кансерваторыі Жэром Гішар, каб сыграць свае партыі габоа разам з айчыннымі "струннікамі". Б'тае супрацоўніцтва адбылося далёка не ўпершыню — калі-

сьці мсье Гішар нават выкладаў па абмене ў Белдзяржакадэміі музыкі. Не дзіва, што выканаўцам удалося хутка знайсці агульную мову, спянтаючы свае партыі ў непарыўнае цэлае.

Праграма канцэрта фармавалася паводле не гістарычных або тэматычных, але, хутчэй, інтуітыўна-асацыятыўных прынцыпаў. Недарэмна яе эпіграфам сталі словы Уільяма Блейка: "Геніяльнасць пачынаецца там, дзе сканчаюцца правілы". Таму барочныя венецянскі кампазітар Алесандра Марчэла суседнічаў з Моцартам, а завяршаў канцэрт "Струнны квартэт №1"

Аркадзь Валодас вітае слухачоў на ганку храма.

самога Шастаковіча. Створаны ў цяжкім 1938 годзе, ён паклаў пачатак цыклу з пятнаццаці твораў гэтага жанру, які ўвайшоў у залаты фонд сусветнай музыкі.

І ўзнёслы неагатычны храм, і ўражальныя нарачанскія краявідны стваралі чудоўную аб'ямоўку для камерных твораў. Таму хацелася б верыць, што падобныя адінкавыя акцыі з часам стануць сістэматычнымі, даючы аматарам магчымасць працуць любовіныя творы некай па-новаму. Праўда, для гэтага меламаў трэба забяспечыць іншай магчымасцю: патрапіць на месца канцэрта і вярнуцца дахаты. Пакуль жа і ў гэтым выпадку, і ў многіх падобных яна ёсць хіба ва ўпадальніку свайго транспарту: грамадскі выбарца з Нарачы няздольным надвячоркам было немагчыма.

Калонка рэдактара

Самі з вусамі. Альбо з барадой?

Скразной тэмай гэтага нумара сталі ініцыятывы камерцыйных структур у сферы культуры. Імпэтны прыватнік у Магілёве адкрыў неспрэчна ў сваёй краме мастацкую галерэю, на Чэрвенскі рынку ў сталіцы выстаўляюць дзіцячыя малюнкi і наладжваюць букросінг, кобынскі ансамбль выступае на гастролях дзякуючы спонсарскай падтрымцы вытворцы тэкстылю... Больш за тое, як сведчыць досвед Дзмітрыя Гімызы, часам такое супрацоўніцтва мае ўжо не спарядчыны, а сістэмны характар — таму і з'яўляецца патрэба ў медыятарах паміж бізнес-структурамі і культурнымі ўстановамі. І тым не менш, менавіта гэтай сістэмнасці, як падаецца, пакуля што бракуе.

Ілья СВІРЬІН

На мінулым тыдні з'явілася навіна пра ўсталяванне ў Заслаўі трохметровага помніка таму князю, чыё імя дало гораду назву. Гэта стопранічова прыватная ініцыятыва, ды і з'явіўся новы Ізяслаў не ў гарадской прасторы, а ля аўтазапраўкі той кампаніі, якая і стала ініцыятарам. Здавалася б, з такой нагоды можна толькі радавацца, але водгукі на гэты ананісны (імя аўтара чамусьці нідзе не прыгадваецца) узор манументальнага мастацтва пакуля, мякка кажучы, даволі стрыманыя. Ды што там — інтэрнэт з яго проста клічы!

І ладна ўжо, што гэта трэцяе скульптурнае ўвасабленне Ізяслава на тэрыторыі невялікага гарадка — прычым папярэдні яму помнік адкрылі ўсяго тры гады таму! Усё ж, многа — не мала... Наадварот — хай бы ля кожнага ганка па Ізяславе стаяла. Але як гістарычны, так і чыста прафесійны аспект новай работы можна выкаціць хіба... недаўмыслена.

Іта тычыцца і дзіўнаватых прапорцый цела (надта ўжо Ізяслаў атрымаўся каржакаватым), і дэталю амуніцыі і ўзбраення (пэўна, у якасці крыніцы аўтар кіраваўся не гістарычнымі рэканструкцыямі, а камп'ютарнымі гульнямі), і, найперш, узросту. Князь як сцвярджаюць летапісцы, "пачил в Бозе" ў 20 гадоў, а ўвасаблены ў бронзе барадаты мужчына, прынамсі, ўдваж старэйшы. Тым не менш, кажаць пра ўсё гэта ўжо запозна: помнік адліты, і яго не перабачыць.

Міжволі згадваецца той нядаўні час, калі ўсталяванне чаго-кольвечы ў больш-менш грамадскай прасторы цалкам кантралявалася Рэспубліканскім манументальным саветам — з яго безапалячэйным правам вета. З аднаго боку, прыватніка гэта палохала і стрымлівала. Згадайма хай б той ініцыянт з помнікам бульбе, які рэстаратары хацелі ўсталяваць у Мінску, не спытаўшыся ў савета дазволу. У выніку, ужо гатовая скульптура пайшла ва ўтыль, і адным творам манументальнага мастацтва ў горадзе стала менш. З другога боку, страх перад саветам часта бывае цалкам справядлівым: дакладны і прыдзірлівы судзі не прапускаюць халтуру. Кожны элемент манументальнага твора дайна абмяркоўваецца, і памылкі або недарэчнасці можна перадухіліць яшчэ на стадыі эскіза.

Так ці іначай, пэўны ўдзел прафесіяналаў у прыватных культурных ініцыятывах падаецца неабходным — хай нават толькі з правам даданага голасу. Думаецца, на агупны каштарыс праекта гэта не надта паўплывае: бронза ў нас дарэчна за ідзі. Але, гутарачы з бізнесменамі, якія маюць імпэт нешта рабіць на імя мастацтва, часам чуеш, што ў кансультацыйных профільных спецыялістаў яны патрэбы не маюць. Маўляў, самі з вусамі.

Барадаты мужчына ў Заслаўі красамоўна паказвае, ува што гэтыя вусы вырастаюць. **К**

У Магілёве адкрылася незвычайная мастацкая галерэя. Незвычайная не толькі таму, што прыватная — і пры гэтым бясплатная. Большасць наведвальнікаў там апынаюцца выпадкова (пераважна тыя, хто мастацкай музеі звычайна не наведвае). Але сыходзіць яны не спяшаюцца, пакідаюць захопленыя эпітэты ў кнізе водгукаў і часта пасля галерэй накіроўваюцца на іншыя падобныя выставы. Як такое можа быць? І ці можа падобная ініцыятыва стаць прыкладам для іншых твораў, асоб і арганізацый, зацікаўленых у прасоўванні нацыянальнага мастацтва — разам з вытворчай прадукцыяй?

Надзея БУНЦЭВІЧ

Бензапілы — налева, карціны — направа

Галерэя знаходзіцца пад адным дахам з... крамай, дзе гандлююць электра- і бензаінструментам, будаўнічай і садовай тэхнікай ды іншымі прыладамі. Усё гэта — у пакойчыку налева. Сэрвісны цэнтр гарантаванага абслугоўвання, дзе пры неабходнасці ажыццяўляюць рамонт усяго набытага, — у прыбудове з

пераапрапаналі, і сталаваліся, і захоўвалі свае прылады. Агароджаная тэрыторыя, дзе таксама выстаўлены некалькі вулічных скульптур, патрабуе далейшага ўпарадкавання, але абячае вялікія перспектывы.

— Тут з цягам часу будзем ладзіць імпрэзы пад адкрытым небам, — гаворыць Леанід Малчанаў. — Месца малюнічае, каларытнае. Можна сказаць, у парк, бо вакол — зялёная зона,

Творчасць-вытворчасць-гандаль-сэрвіс

асобным уваходам. А ў пярэднім пакоі і дзвюх залах направа — скульптуры ды карціны.

Выставачнае памяшканне называюць Галерэяй Андрэя Вараб'ёва — вядомага беларускага скульптара, які ўзначальвае Магілёўскую абласную арганізацыю Беларускага саюза мастакоў. Уладальнікам (і адначасова экскурсаводам, наглядчыкам, нават крыху навуковым супрацоўнікам) з'яўляецца прадпрыемальнік Леанід Малчанаў — сын былой вайскоўца і мастака Мікалая Малчанава (1933 — 1993). Пасля смерці жывапісца, які за выставу ў Маскве быў угараваны значком Усеаюзнага цэнтральнага савета прафсаюзаў "За дзясягненні ў самадзейным мастацтве", засталася каля 400 творчых прац. Першая экспазіцыя галерэй з'яўдала двух мастакоў: скульптуры — Вараб'ёва, карціны і здымкі — Малчанава.

— Галоўным калекцыянерам сваіх прац звычайна становіцца сам аўтар, — тлумачыць прычыны з'яўлення галерэй Андрэй Вараб'ёў. — Яны захоўваюцца ў майстэрні. Але як паказаць іх людзям? Мае скульптуры, што ўсталяваны ў Магілёве ды іншых гарадах, звычайна больш простыя па эмесце, часам з гумарам. Такое мастацтва таксама патрэбна! Але хочацца, каб хтосьці не толькі ўсміхнуўся, але і задумаўся над сваім жыццём, праз творы мастацтва адчуў памкненні сваёй душы.

Напаўразбураны будынак раней належаў ДАСААФ: там змяшчаўся цір. Выкупілі яго яшчэ ў 1990-я, адрамантавалі, але выкарыстоўвалі як вытворчае памяшканне. Нарэшце, узнікла ідэя галерэй — акурат да ідэі галерэй у Магілёве Міхна-роднага скульптурнага пленэра "Каменная казка" да 750-годдзя горада. Тады ж быў задзейнічаны і ўнутраны дворык. Будынак з наваколлем стаў родным домам для ўдзельнікаў: яны тут і

Справа — уваход у галерэю. Злева — дзверы ў крэмму будаўнічай і садовай тэхнікі. / Фота прадстаўлены Галерэяй Андрэя Вараб'ёва.

побач — рака Дубравенка, што ўпадае ў Дняпр. Стаў

малбэрт ды пішы! Некаторыя мясцовыя краевыды бацька адлюстравалі на сваіх карцінах. Былі ў яго і гэтыя гістарычныя рэканструкцыі, калі ён разам з даследчыкам ваводле захаваных апісанняў аднаўляў знешні выгляд ранейшых збудаванняў. Некаторыя такія палотны былі набыты краязнаўчым музеем, але там яны захоўваюцца ў запасніках. У нас жа ёсць вольныя плошчы, каб данесці зробленае да гледача. Выставы будуць абнаўляцца: плануем рабіць іх па тры-чатыры на год. Зрабілі і сайт av-gallery.by. Запытайцеся ў нас, калі плануем не пасля завяршэння выставы, а наадварот, раней. Паставілі піяніна, зрабіўшы для яго выштальцонны белы корпус. На адкрыцці музыцтваваў наш вядомы музыкант, член Беларускага саюза кампазітараў Уладзімір Браілоўскі. Надалей збіраемся працягваць музычныя вечарыны — можа, нават пэўначынны, літаратурны. Ідзі магчы! Будзем імкнуцца іх уvasябляць.

У памяць пра крынічку

У дзейнасці галерэй яшчэ шмат што можна ўдасканальваць. Асабіста мне не халапа звыклых шылдачак з пазначанымі назвамі і годам напісаных твораў. Леанід Мікалаевіч з наваколлем стаў родным домам для ўдзельнікаў: яны тут і

— Не ўсе карціны бацькі мелі назвы. Пазначыў адну — што рабіць з другой? Некаторыя ж, асабліва 1980-х гадоў, увогуле былі пазначаны дзіўна: "Кар'ера", "Ся ля ві" ("Такое жыццё"). А на такой карціне — быццам звыклы лясны відарыс з жывымі і палеглым дрэвамі. Ці нацюрморт з каткусам, а называецца — "Самота": бацька быў мастаком настрою, чалавечага стану. Пэўна, для некаторых гледачоў такія назвы маглі быць не зусім зразумелымі.

Вось тут не пагаджуся! Наадварот, асацыятыўныя спасылкі як нельга лепей адлюстравваюць пераход ад рэалізму з рамантызмам да сімвалізму. І сведчаць пра схільнасць аўтара-аматара (а ён, зразумела, шмат у чым абавіраўся на творчасць Шышкіна, Паленава, Саўрасава, Айвазоўскага, Бяльніцкага-Бірулі і іншых) да філасофскага мыслення. Менавіта філасофскасць у поўнай меры ўласціва сучаснаму прафесійнаму

забыванавалі кавалек прылеглай тэрыторыі. Пазней тут з'явілася і невялікая драўляная каплічка з крыжыкам (цяпер стаіць ужо іншая) — гэта і адлюстравана на адной з карцін. А на другой — як выглядала тая крыніца ў XVIII стагоддзі. Бацька сябраваў з нашымі знакамітым краязнаўцам Іеранімам Філіповічам і абавіраўся на знойдзеныя ім дакументальныя пацвярджэнні.

Методыка папулярызацыі

Адметным уяўляецца тое, што Галерэя Андрэя Вараб'ёва стала цудоўным і шмат у чым новым варыянтам садружнасці бізнесу з мастацтвам. У свеце даўно ўсталявалася сістэма мецэнатства, што налічвае некалькі стагоддзяў. Добра вядомыя і прыклады выкарыстання для мастацкіх выстаў вольных сцен у фазе тых жа тэатраў, канцэртных залаў. Нагадаю, што ў тыя ж 1990-я па ініцыятыве Андрэя

Ці можа абслугоўванне быць яшчэ і мастацкім? А нацыянальнае мастацтва — сябраваць з продажам замежнай тэхнікі?

Вараб'ёва ў Мінску была адкрыта галерэя "А.В." у тагачасным тэатры "Вольная сцена". Цяпер гэта не менш знакаміты Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі, які паспяхова працягвае мастацкія традыцыі: сцены ў ім не пустыюць, частымі там бываюць і тэматычныя выставы, наўпрост звязаныя з пэўнай прэм'ерай. Распусціліся, асабліва ў сталіцы, і вулічныя экспазіцыі, гледачам якіх звычайна становяцца выпадковыя мінакі.

Магілёўская галерэя — прыклад сумяшчэння элементаў розных метадык папулярызацыі мастацтва. Хтосьці завітае сюды і сапраўды на мастацкую выставу. Хтосьці — па запусці альбо прыцініцца. Такая сумесь мастацтва з будаўнічай ды садовай тэхнічай шмат дае кожнай з катэгорыяў наведвальнікаў. У бізнесменам і прасунутым дачніках, што імкнуцца ператварыць сваё лепшча ў міні-фермерскую гаспадарку, — абуджае мастацкія паучыцы, часам забытыя з-за напружанай працы. А прыхільніку мастацтва вымушае дадатковы раз задумацца, якімі высылкамі дасягаюцца даброты цывілізацыі.

Сацыялігі пакуля не падлічылі, наколькі пры такім суседстве можа ўзрасці працэнт пакулак. Затое псіхалагі даўно давялі, што пры заключэнні любой дзелавой дамовы вельмі важная атмасфера. Невыпадкова ў тых жа супермаркетах уключаюць распабляльную музыку. Тыя ж функцыі, акрамя ўласна папулярызацыі мастацтва, у тым ліку сярод яго, магчыма, пакуля не самых аддана прыхільнікаў, выконвае і гэтая галерэя ў сценах крамы. Ці ж гэта не падстава задумацца? І для бізнесменаў і для мастакоў. **К**

Сапраўды, для чаго? Напэўна, не толькі для таго, каб ініцыяваць стварэнне прафесійнага свята, якога нашы клубнікі не маюць і па сёння? Ідэю наладжвання семінара на сваёй базе прапанаваў Магілёўскі абласны метадычны цэнтр народнай творчасці і культурна-асветнай работы. А ён, лепшы ў краіне, кепскага не прапануе. Прынамсі, дырэктар абласной метадычнай структуры і, адначасова, кіраўнік Рэспубліканскага савета па пытаннях клубнай дзейнасці і народнай творчасці Алег Хмялюкоў так тлумачыць сваю ініцыятыву: “Той, хто шукае новае, заўжды яго знайдзе!” Выказванне — не толькі афарыстычнае, але і лёсавызначальнае для клубных устаноў, пэўным з якіх даўно прыеў час мяняць формы працы.

прадукцыі. Крылы выраслі і ў носьбітаў аўтэнтычнай песеннай ды танцавальнай традыцыі.

Чарговая ініцыятыва, што атрымала грант у рамках праекта ЕС — ПРААН “Садзейнічанне развіццю на мясцовым узроўні ў Рэспубліцы Беларусь”, звязана з адрэжэннем ганчарства і са стварэннем аматарскага аб’яднання “Этнограф”: пры сельскіх клубах створана сем этнаграфічных пакоў, насычаных па выніках шматлікіх экспедыцый самымі рознымі экспанатамі. Тут з зайдросным эфектам

наша газета пра гэта піша пастаянна, настойліва прапа- ноўваючы сваю альтэрнатыву — падпіску на “Культуру”. Але адно аднаму — не перашкода.

Кадровая праблема, мяркуючы па тым, што сёння адбываецца ў сельскіх клубах, мае, так бы мовіць, два падраздзелы: “Дзе знайсці?” і “Як навучыць?” Першага не існавала, пакуль мела месца дзейная і сістэмная прафара- рентацыя, што адлік брала ці не з дзіцячага садка. Хто гэтым цяпер займаецца? Адгукніцеся! Другая, навучальная,

Дзяжурныя па нумары

Конкурс рэжысёраў: зрэжысёруем?

Мінулым тыднем расійскі тэлеканал “Культура” трансляваў усе тры туры III Міжнароднага конкурсу маладых оперных рэжысёраў “Нана-опера”. Раптам падумалася: чаму б не прывесці штосці падобнае ў нас? Але для рэжысёраў драматычных тэатраў.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Для пачатку раскажу, як праходзілі конкурсныя прагляды. У першым туры трэба было зрэжысёраваць оперную арыю. У другім — дует. У трэцім — масавую сцэну. Усё — на вачах гледачоў і журы. У строга адрэзаны час (на арыю, да прыкладу, давалася ўсяго 10 хвілін). Вядома, былі і невялікі “застольны” перыяд, схава- нна ад гледачоў, калі рэжысё- ры маглі хаць б крыху пад- рыхтаваць артыстаў да таго, што іх чакае. Дарэчы, сам кон- курс праходзіў у апошнія дні мая — з прамымі інтэрнэт- трансляцыямі. Цяпер тэлеба- чанне паставіла тэа запысы ў эфір. У адрозненне ад многіх выканальніцкіх конкурсаў, гэты было глядзець вельмі ціка- ва — нават двойчы.

Але займалы, папраўдзе відэошчыны эфір аказваўся на- лека не адзіным плюсам “На- на-оперы”. Замест грашовых прэмія пераможцы атрымалі магчымасць ажыццявіць па- становкі ў вядучых тэатрах. Каб гэта стала рэальнасцю, журы складалася скрозь з ды- ректараў, мастацкіх кіраўнікоў і галоўных рэжысёраў опер- ных тэатраў свету. Таму на за- прашэнне маглі разлічваць і тыя, хто не набраў больш за іншых балаў, але спадабаўся камусьці з камісіі. У выйгры- шы застаюцца і тэатры, у якія ўліваюцца маладыя сілы, і артысты-ўдзельнікі праекта: за час конкурсу яны могуць і з рознымі рэжысёрамі па- працаваць, што вельмі важна для творчага руху наперад, і ўвагу на сябе звярнуць, што не менш важна для далей- шай кар’еры. Дык чаму б не “спрацавацца” усё гэта на беларускую глебу? І менавіта на драматычныя тэатры, якіх у нас, у адрозненне ад адзі- нага на ўсю краіну опернага, багата?

Мне могуць запярэць: маўляў, у параўнанні з не- абдымнай расійскай беларус- ка тэатральнага прастора — лакальнага, замкнёнага, мы тут і без таго усё пра ўсіх ведаем. Магчыма, гэта так. Але ніхто не пераахадае зрабіць такі конкурс адкрытым, каб на яго маглі прыехаць і маладыя рэ- жысёры з замежжа. І ў журы трэба абавязкова запрасіць за- межных прадстаўнікоў! Не та- му, што “няма прароку ў сваёй айчыне”, а каб наша творчая моладзь атрымала “погляд збоку” і, магчыма, запрашэн- не, спрыяльнае для далейшага развіцця.

Ішч адзін важны аргумент на карысць такога конкурсу — магчымасць убацькі кожнага з рэжысёраў “у дзеянні”. Спек-

такль з’яўляецца сумеснай пра- цай многіх і многіх людзей роз- ных прафесій. Часам артысты ідуць насуперак рэжысёру — і толькі праз гэта дасягаюць годнага узроўню. А часам, на- адварот, з тых ці іншых прычын не выконваюць пастаўлены перад імі рэжысёрскіх задач, зводзячы заяўленую твор- цам канцэпцыю да нуля. Фраг- мент рэпетыцыйнага працэсу, зроблены неад’емнай часткай конкурсных праглядаў, дзав- ляе больш глыбока ацаніць і само мысленне, і непарэдную сцэнічную працу рэжысёра з артыстамі. Наколькі адкват- нымі, карыснымі, разумнымі аказваюцца ягоныя просьбы і прапановы, ці ўмее ён кантак- таваць з артыстамі, захапіць іх сваёй ідэяй, павесці за сабой — усё гэта можна зразумець не на спектаклі, а ў час рэпетыцыі. Гэтаж ка, як з дырэктарам. Ка- лі, бывае, той паказвае аркес- трантам абышто, яны па- чынаюць іграць самастойна, арыентуючыся, у залежнасці ад з’яўлення на першую скрыпку ці ударніка. А публіка ў захап- ленні: ах, як мастра выразна маша рукамі ды трасе галавой!

Правадзненне рэжысёрска- га конкурсу можна ўмясціць з Лабараторыі рэжысёрскіх праектаў Цэнтра эксперымэн- тальнай рэжысуры, ні ў якім разе не падмяняючы адно другім. Такі “падвойны салют” прыягненне больш грамадскай увагі. А да таго ж, зробіць творчасць нашых маладых рэ- жысёраў больш адчуальнай, дазволіць зразумець іх індыві- дуальнасць. Калі рэжысёр ужо вядомы, яго запрашаюць па- ставіць тое, што абярэ ён сам. А калі невядомы?

Падобныя конкурсы маглі б практыкавацца і як своеаса- блівы кастынг на тую ці іншую пастановку. У тэатрах здара- юцца сітуацыі, калі ў сілу тых ці іншых абставін трэба ставіць пэўную п’есу, якую ўзбавілі рэ- жысёры “не бачаць”. І пачына- ецца “варажба пры свечках”, што дакладна мог бы гэта зра- біць: распытваюць крытыкаў, артыстаў іншых тэатраў, дзе той ці іншы рэжысёр працаваў ра- ней. Бывае, сарафаннае радыё спрацоўвае. Але ніхто не за- страхаваны ад памылкі. Дый рэжысёрскі стыль змяняцца: разлічвалі на адно — атрыма- лі зусім іншае. Клі ж не лепей напярэдадні перакананца на свае вочы? А ўсё, што для гэта патрабуецца, — прапана- ваць паставіць некалькі сцэн, зрабіўшы штосці нахалт “кінпроб”, толькі не з патэн- цыйнымі акцёрамі, а з матчы- мымі пастаноўчыкамі.

Не абы-які шапацыр па Краснапольскім Арбаце

Навошта патрэбны рэспубліканскі семінар клубнікаў

цярыпелі ад чарнобыльскай бяды (практычна палова вёс- сак — адселеныя), працуе ў сферы культуры ініцыятыў- на, ярка, вынікова. Насупе- рак усюма лакальныя праявы традыцыйнай культуры на Краснапольшчыне захаваны, актуалізаваны, пераведзены ў сучасны, даступны і зраз- умельны формы існавання ў грамадстве. За аснову ў да- дзенай дзейнасці ўзяты прак- тычныя тэхналогіі. Чаму? Ды менавіта яны дазволілі най- больш эфектыўна аб’яднаць сацыяльны інстытуты, гра- мадскія суполкі на аднаўлен- не і захаванне спрадвечнай нацыянальнай традыцыі.

Найбольш яркавы праект — “Краснапольскі Ар- бат”. Шматлюдная вуліца, што вядзе да гарадскога рынку, стала месцам творчай самарэалізацыі хыхараў і ўсеагульнага сацыяльна-куль- турнага партнёрства. За вель- мі сціплы час было выяўлена і прапярэна каля двух дзясят- каў новых майстроў-рамесні- каў. Яны атрымалі нечаканую магчымасць прэзентаваць свае творы падчас мастацкіх выставак і сувенірных про- дажаў, наладзіць аўтарскія майстар-класы і рэкламу

ладзяцца заняты радзімаз- наўства. Некалькі праектаў звязаны з папулярызаванай фальклорнай спадчыны: па- дрэжана каля 20 праграм на гэтай аснове.

Ну а пра векавыя тэатраль- ныя традыцыі Краснапольс- кага раёна ведаюць многія а- матары сцэнічнага мастац- та. Нагадаю толькі, што ў маі наступнага года мясцовы народны тэатр адначыне станоўдзіць. Пад правадзнен- ннем традыцыйнага фестыва- лю аматарскіх тэатральных ка- лектываў “Тэатральныя веча- рыны” таксама быў атрыма- ны грант ПРААН.

Але якімі праблемамі жы- вець азербайджанскі калепт? Ды тымі самымі, што заміна- юць дынамічна развівацца клубнай справе і на нашых беларускіх абшарах. Каб не тэа праблема, дык ці ўзнік- ла б неадкладная патрэба ва ўсеагульным форуме? А ця- пер — больш падрабязна пра тэа “граі №1”, што не пуска- юць у “клубны рай”.

Алег Хмялюкоў перака- нанскі фестываль хоць нейкім чынам кампенсуе міжэбласное інфармацый- нае раз’яднанне. Да слова,

акалічнасць таксама мае ха- рактэрную асаблівасць, якую на практыцы сустрэць ужо цяжка. Прафесійная вучоба не можа быць перыядычнай. І я тут не маю на ўвазе кур- сы і семінары. Прафесійнік павінен быць у пастаянным творчым пошуку. Складнікі са- маадукацыі — зносіны з коле- гамі, штодзённы кам’ютар- ны маніторынг.

Трэця праблема выцякае з другой. Практычная дзей- насць і абыякавасць спецы- яліста — рэчы ўзаемавык- лючальныя. Новая запыты рэ- ачнасці працуюць новыя форм працы. Не скажу, што фактаў нестандартных падыходаў да выканання прафесійных абавязкоў ма- ла. І тут дастаткова прывесці прыклад шматлікіх брэнда- вых святаў, без якіх не абыхо- дзіцца наша сталая рубрыка “На людным месцы”. Але тут і таўталогія і шмат, і досвед патрабуе абатульнення. Усё па сваіх месцах, лічыць Алег Хмялюкоў, павінен расставіць першы рэспубліканскі семі- нар клубных работнікаў. У Магілёве мяркуюць прывес- ці яго восенню. Як думаеце, атрымаецца?

K

Яўген ПАГІН

Дык вось, у пошуках но- вага дзе толькі не пабывалі прадстаўнікі Магілёўскага абласнога метадычнага цэн- тра. А напрыканцы ліпеня наведалі і Азербайджан. У Баку праходзіў Міжнародны навукова-практычны семі- нар дырэктараў і мастацкіх кіраўнікоў дамоў культуры. На мерапрыемства пры- ехалі прадстаўнікі 61 рэгіёна Азербайджанскай рэспублі- ка, таксама вядучыя спецы- ялісты сацыяльна-культурнай дзейнасці Турцыі, Казахстана і Беларусі. Гаворка ішла пра захаванне культурнай сама- бытнасці нацыі, пра прыяг- ненне да гэтай справы самых розных сацыяльных партнэ- раў. Станоўчых дасягненняў (у тым ліку і ў наладжванні прыватна-дзяржаўнага парт- нёрства) тут назалашана ня- мала. У Азербайджане сваё традыцыйнае захоўваюць належным чынам, не цюра- юцца і працяг самабытнасці дыяспары. Да прыкладу, рабо- чая частка семінара прайшла ў сяле Іванаўка, дзе атабары- ліся выхадцы з Расіі і разві- ваецца менавіта славянская фальклорная традыцыя...

Выступіў перад прысут- нымі і Павел Шаўлякоў, які гэтуны час быў мастацкім кі- раўніком Краснапольскага цэнтра культуры, а на сёння з’яўляецца галоўным рэжы- сёрам Магілёўскага абласно- га метадычнага. Азербай- джанцы вельмі здзівіліся, што аддалены Краснапольскі раён, ды яшчэ сур’ёзна па-

На маю думку...

Помнік Кузьме Чорнаму? Чаму б і не!

Насуперак Чырвонага касцёла робім замалёў- кі. І я, і мае студэнты ўжо ведаем, што гэты куток Мінска будзе называцца ў гонар фун- датара касцёла Святых Сымона і Алены Эдварда Вайніловіча. Усё правільна. Але мімаволі ўяў- ляю, што ў свой час прыблізна на гэтым месцы ляжыць на лаве, абаліраючыся на кіёк, Кузьма Чорны, мардаваны васьмым месца- мі турмы (яна таксама непадалёк). Пра што ён думаў, разглядаючы Чырвоны касцёл? Дарэчы, на той час тут працаваў ТЮГ, спектаклі якога любіла наведваць дачка бліскавага прэзаіта.

Так атрымалася, што, па- чынаючы з 1934-га, Кузьма Чорны жыў метраў за дзвеце ад касцёла. І свайго пана — Эдварда Вайніловіча — паві- нен быць ведаць з маленства. На многія пытанні мог бы адказаць задуманы Чорным сацыяльны раман “Пра Ры- гора Сухамежныча, аканома, прываслаўнага мужыка з Кузі- навічанаў, салдата”. Планава- лася, што адным з героюў твора павінен стаць пан Залеўскі, зямельны магнат. Магчыма, прабрабраз Вайніловіча?

Я бы там ні было, але ла- вачка на рагу Савецкай і Бер-

сана была ўпадабана яшчэ маладым, але вельмі хорвым пісьменнікам. І мне вельмі хо- чацца прапанаваць гарадскім уладам абвясціць конкурс на праектаванне помніка Кузь- ме Чорнаму ў окверы Эдвар- да Вайніловіча. Лёс навечна злучыў зямлякоў. Тым больш, што абрана мною месца — знакавае для Мінска. На па- чатку галоўнай сталічнай ву- ліцы шчыльна пераплаліся жыццёвыя, культурныя, палі- тычныя варункі...

Улетку я шмат вандрую па Капыльшчыне (транспартам дапамагае прабшч Чырвона-

га касцёла Уладзіслаў Заваль- ноў, а дырэктар Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай лі- таратуры Зміцер Яцкевіч пра- панававу занатаваць мясціны, звязаныя з жыццём Кузьмы Чорнага) разам са студэнта- мі архітэктурнага факультэта БНТУ. Там — выток маіх раз- ваг пра класіка нашай літарату- ры. Пабывалі мя і ў музеі вёскі Цімкавічы, дзе нарадзіўся Мікола Раманюскі. Любава- лася краямідамі ля вёскі Савічы, дзе быў маёнтак Вайніловічаў і захаваны курган з надліскам на крыжы “Курган памяці ро- ду Слугі Божага Эдварда Вайні- ловіча...”. Вынікам вандровак студэнтаў і іх настаўнікаў паві- на стаць мастацкая выстава ў Мінску і Цімкавічах.

Чорны і Вайніловіч... Прагрэсіўны магнат-земле- ўладальнік і таленавіты сын патамнага парабка, будучы пісьменнік... Яго бацька служыў Вайніловічу ў фальварку Лапацічы, каля маёнтка Боркі, дзе Мікола Раманюскі і нарадзіўся на мяжы стагод-

дзяў. А побач праходзіў “ка- дрынінскі шлях” ці “Вар- шаўка”. Будучы пісьменнік вучыўся ў Цімкавіцкім на- родным вучылішчы, у Няс- віжскай настаўніцкай семі- нары, працаваў у валасным рэвалюцыйным камітэце. А ў Савічах напрыканцы люта- га 1918-га рабаваўся маёнтка Вайніловіча. Тое гняздо рас- кідалі да ліпеня 1920 года і немцы, і палякі...

Два трагічныя лёсы двух непадобных, але выбіт- ных людзей, што сталі сім- валамі супярэчлівай эпохі. Імя Эдварда Вайніловіча ўвекавечана пад засенню Чырвонага касцёла. Вельмі хацелася б, каб і асоба Кузь- мы Чорнага паўстала тут бронзавай ці каменнай по- стаццю. Урэшце, у гарадской прасторы Беларусі ці шмат помнікаў нашым прэзаітам і пэтам, як і іншым літаратур- ным героям! Калі будзем выпраўляць гэты недахоп? **Алесь КВЯТКОўСКІ, мастак**

K

Зважаючы хаця б на спіс дасягненняў, 29-гадовы празаік Андрэй Дзічэнка мог бы стаць адным са знакавых аўтараў свайго пакалення — каб тыя пакаленні ў літаратуры і мастацтве яшчэ існавалі ў век суцэльнай атаматызцы, дзе кожны сам па сабе. Яго творы часам кваліфікуюць як фантастыку, хаця насамрэч гэта, вядома, фантазмагорыя. Мяжа паміж аб'ектыўнай і сісічнай рэальнасцю ў іх настолькі плытка, што часам героі яе проста не адчуваюць. Да ўсяго, апрача літаратуры, Андрэй займаецца шумавой музыкой, і, чытаючы яго аповеды, не заўсёды разумееш, ці гэта мастацкі тэкст, або шум, увасоблены словамі. Сам аўтар прагне бацьчы свет вачыма іншых стварэнняў і перакананы: шлях да зорак вядзе праз балота.

— У інтэрвэце можна знайсці спасылкі пра самыя розныя віды вашай дзейнасці: журналіст, пісьменнік, музыкант. А кім найперш вы сябе адчуваеце?

— Найперш — дылетантам. А калі сур'ёзна, то ўсе гэтыя захапленні ніяк не перасякаюцца з маёй асобай, калі можна так сказаць. Часам мне становіцца сумна, і я думаю, чым бы такім сябе заняць. Дык вось — пачаў пісаць прозу. Потым раптам захацеў зрабіць інтэрв'ю з Сяргеем Мауродзі — і такім чынам выпадакова трапіў у журналістыку. Тады не надта прынята было проста так пісаць незнаёмаму чалавеку: балазе, сацыяльныя сеткі толькі-толькі з'явіліся. Напэўна, з музыкой усё крыху больш сур'ёзна. Займаюся ёй з 12 гадоў, але ніяк не магу перасягнуць аматарскі ўзровень.

— А дзе, на ваш погляд, праходзіць мяжа паміж аматарам і прафесіяналам?

— Каб я лічыў сябе прафесіяналам, то, напэўна, памёр бы ад дэпрэсіі ці нуды. Гэта ж нават уявіць страшна, калі ў нечым ты не маеш ніякіх прабелаў! Таму мне куды больш прыемна думаць, што я зусім нічога не ведаю. І гэта сапраўды так. Калі чытаеш Крысціяна Крахта, то за локці сябе хочацца кусаць ад таго, як гэта чароўна напісана. Што да музыкі — тут наогул можна вучыцца бясконца. І няма ніякай розніцы, у якім стылі ты выдаеш свой гук. Электронная, індустрыяльная, шумавая музыка — усё гэтыя падзелы настолькі ўмоўныя. Але сутнасць тут агульная — поле для эксперыменту. І цэлага жыцця не хопіць, каб засвоіць хаця б палову гэтай прасторы.

— Пісьменніца старэйшага пакалення натхняе прырода. А вас? Напэўна, космас?

— Найперш, балота. Беларусь наогул — балотны край. Адзін час нават хацелася зрабіць часопіс "Балота", прысвечаны нефарматнай культуры. Але не таму, што балота — гэта твань: наадварот, гэта вялікая таямніца! У мяне першая асацыяцыя з балотам — цішыня. Прычым тая цішыня поўніцца жыццём, якое яшчэ трэба знайсці. А потым — навучыцца адчуваць і бачыць. І здабыўшы такі навык, адразу пасля балота можна вывучаць космас і Сусвет. Як яшчэ патлумачыць тое, што мастак Язэ Драздовіч маляваў космас? Або карціны мастака Віктара Васюкевіча, які піша на палатнах святло?

Тут важна ўсведамляць адсутнасць межэй. Памятаю, у дзяцінстве мы з хлопцамі часта хадзілі гуляць на балота пад Вілейкай. Запомнілася, як аднойчы апусцілі ў дрыву даўжэзную палку, а дна так і не дасягнулі. І з таго часу з'явілася дзіцячае перакананне, што балота — бязмежнае, як і Сусвет. А там, дзе няма межэй, і фантазія нічым не абмежавана. Таму калі няма ідэй, дастаткова прагуляцца па лесе і занурзіцца ў тамтэйшае жыццё. Не проста занурзіцца, а стаць яго часткай.

— Балота — нібы алегорыя памежнай рэчаіснасці, бо, ступаючы туды, цяжка зразумець, вада гэта альбо суша. Мяркуючы па ваших творах, стан памежжа між фантазіяй і рэальнасцю вельмі вас цікавіць.

— Стан памежнага для мяне — спроба разглядаць рэчы вачыма іншых істот. Самы лёгкі прыклад: з дзіцінства я бачу не ўсе колеры. Ёта штаталі дэльтаізму, толькі трохі іначэй называецца. А калі мы пойдзем далей, то можна ўявіць сабе свет вачыма жабы ці кошкі. Акурат гэта і будзе тая памежнасць, якую я хачу знайсці.

А можна, напрыклад, задацца пытаннем: што з намі будзе, калі тая ж кошка навучыць нас думаць, як яна? Ёта гучыць як абсурд або як дзіцячая казка. І калі чалавек здольны як мінімум успрымаць, а як максімум — самастойна пісаць казкі, то ён сам па сабе фантастычная істота, якая лёгка можа быць адначасова і тут, і ў памежнай прасторы. Кожны

Фота Камілы ЦЮКОВАЙ

Вечны дылетант Андрэй Дзічэнка

"Каб стаць пісьменнікам, трэба дзве рэчы: ведаць алфавіт і адчуваць пульс часу"

Фота Жан-Мары БАБАНО

раз, калі я нешта выдумляю (а я заўсёды нешта выдумляю), стараюся зрабіць гэта так, каб самога сябе ўражыць. І калі ты сам кажаш: "Ого! Няўжо такое увогуле магчыма?" — значыць, у цябе ўсё атрымалася.

— Вы згадалі мастакоў Васюкевіча і Драздовіча. Жывапіс вам цікавы?

— Цікавы, але я ведаю, што ніколі не змагу цапкам яго зразумець.

— А як наконт пастрабаваць самому?

— Ніколі не ўмеў маляваць і як ні імкнуўся навучыцца, нічога талковага не атрымлівалася. Спрабуючы наведваць мастацкую школу, хацеў выявіць хаця б нейкую вазу на белым фоне. Выходзіла крыва, смешна і недарэчна. Не ўмееш сам нешта зрабіць — захапляйся тым, што робіць іншыя. Да ўсяго, так атрымалася, што ў студэнцкай гады я шмат часу праводзіў з мастакамі. Быў валанджэрам, дапамагаў афармляць выставы. Сябраваў з куратарамі, таму ведаў пра ўсе вернісажы. Калі пачынаў працаваць журналістам, таксама даводзілася мець зносіны з жывапісцамі. Беларусь — крайна цудоўных мастакоў: Анатоль Кузнячоў, Віталь Чарнабрысаў, Міхал Сянькоў, Артур Клінаў, Алякс Родзін... Спіс бясконца.

— Межы заўсёды ўмоўныя. Гэта як у чалавека, у якога руская маці і беларускі бацька, спытаць, кім ён сябе лічыць — рускім альбо беларусам. Ды кім заўгодна! І гэта выбар кожнага чалавека, як сябе называць. Цяпер трохі іншы час, і пісьменнік ужо не нясе ніякай сацыяльнай адказнасці. Ён болей не "аўтаматчык партыі" і не "рулар ідэалогіі". З аднаго боку, зменшылася яго роля ў грамадстве, з іншага — няма ніякіх рамак, няма перашкод, каб пісаць тое, пра што хочацца пісаць, каб дазваляць сабе якія заўгодна эксперыменты з тэкстамі ці музыкай. І ці з тымі ж самымі фарбамі.

— Ці можаце вы назваць сваю прозу эксперыментальнай?

— Мне больш даспадобы слова "несвядома". Эксперымент усё ж прадугледжвае наяўнасць якой-небудзь кампазіцыі ці сюжэта. Я ж спрабую пазбавіцца і ад іх.

— Ці трэба сёння дзесяці вучыцца, каб стаць пісьменнікам?

— На мой погляд, патрэбны дзве рэчы: вывучыць алфавіт і навучыцца адчуваць тую эпоху, у якой жывеш. Літары запомніць проста, а вось ухапіць пульс часу — вельмі цяжкая задача. Нават калі ты пішаў гістарычны раман, у нейкім сэнсе ён становіцца люстэркам эпохі цяперашняй. Успомніць, напрыклад, двухсерыйны гістарычны фільм "Іван Жалівы". Ён жа не пра Маскоўскае царства, а пра кіраванне Сталіна быў зроблены! У гэтым і ёсць адлюстраванне эпохі. Таксама яго можна знайсці ў рамане Кузьмы Чорнага "Пошукі будучыні". Або ў кнізе "Лавец у жыццё" Слінджара. Пісьменнік можа назваць сябе стальным аўтарам толькі тады, калі ён здолее здакументаваць фрагмент эпохі. Тады тое, што ў мяне пакуль не атрымалася.

— Ём не менш, вашы апавяданні ўваходзяць у абавязковую

праграму амерыканскага Swarthmore College. Ці даводзілася мець зносіны са студэнтамі, якія вас вывучаюць?

— Асабіста не, але я бачыў пытанні, па якіх працуюць на семінарах. Сімвалічна, што студэнты ў гэтых тэкстах бачаць наша савецкае мінулае, а я ў іх будаваў будучыню, якой ніколі тут не будзе. Хіба што ў паралельным свеце. Але зноў жа: я не маю права ўмешвацца ў тлумачэнне маіх тэкстаў. Калі твор гатовы, ён ужо адрэзаны ад аўтара непрыбуйнай сцяной.

— Ці не здаецца вам кансерватыўнай сучасная беларуская літаратура?

— Наколькі яна кансерватыўная, настолькі ж і інтэлектуальная. Ёсць пул аўтараў, якія ставяюць класічныя творы, і ад іх не чакаюць нічога іншага. А ёсць чыстыя носьбіты эксперыменту. Чагосьці сярэдня тут няма.

Хочацца ўбачыць не проста якасную прозу, а феномен. Да прыкладу, адзін з апошніх — кніга Уладзіміра Садоўскага "1813". Аўтар стварыў цікавую і зразумелую гісторыю. А яшчэ паказваў, што нам тут не хапае сапраўды простых, зразумелых і добрых кніг без налёту прыкраваных падтэкстаў.

— Самі б маглі стварыць такую кнігу?

— Асабіста мне здаецца, што ёй стаў "Сонечны чалавек". Але я пішу тэксты, абапіраючыся на свой музычны вопыт. А гэта, у першую чаргу, праца з рознымі шумамі. Былі задумкі стварыць серыю дзіцячых казак. Аднак, каб пісаць казкі, акрамя ўмення складаць словы ў складзе патрэбна яшчэ і разуменне дзіцячага свету. Напэўна, тут трэба спачатку абавесціцца сям'ёй і працуюць усё на ўласным досведзе. А то атрымаецца сітуацыя, калі мужчына пачне апісваць, што адчувае цяжарная жанчына.

— Што-небудзь змянілася ў вашым жыцці пасля таго, як вы сталі лаўрэатам літаратурнай прэміі імя Максіма Багдановіча?

— Я супакоіўся. І сапраўды паверыў, што ў маім унутраным грамаданне можа быць трошчкі ад літаратара. У журы гэтай прэміі былі вельмі моцныя пісьменнікі, і калі яны ацанілі мой тэкст, гэта мела для мяне вялікае значэнне.

— Але першае месца ў прозе ўсё ж у Андрэя Горвата.

— І гэта вельмі добра. Горват напісаў годную і неверагодна добрую кнігу, якая літаральна выпраменьвае жывасць і любоў. Толькі з гэтай прычыны ўжо можна называць яго пісьменнікам з вялікай літары. Стварыць светлыя і добрыя рэчы — гэта вялікая праца і талент. Па духу мне яго кніга нагадала твор Чэслава Мілаша "Даліна Ісы". Добры твор пра прыроду і свет, у якім мы жывём.

— Дзіўна пачуць ад вас пахвалу такому аўтару. Здавалася б, паміж радыкальным мастацтвам і папулярным заўсёды існаваў пазны падзел. Альбо ён ужо неактуальны?

— Тут, напэўна, як з жывапісам. Спознаўшы класічную школу, шмат мастакоў пачынаюць працаваць у эксперыментальных стылях. Адразу ўспамінаю Боба Дылана. Класік-музыкант, які грае прыемныя балады, а вось ягоны раман "Тарантул" на першы погляд не мае нічога агульнага з тым, якія песні ён ваявае. Але гэты тэкст — люстэрка эпохі, у якой Дылан пісаў свае вершы ды мелодыі. Кніга Мілаша "Даліна Ісы" — гэта люстэрка вельмі жорсткага і цяжкага часу паміж сусветнымі войнамі. І тое, з якой цэпльнай і дэбрыёй Мілаш напісаў пра яго, найвышэйшая стадыя эксперыменту. Эксперымент — спроба выйсці за межы. І калі з возера зла неспадзеўкі выходзіць дабро, то гэта прыкмета неверагоднага майстэрства.

Гутарыла Аліса ПЯТРОВА

Дырэктар Рыгор Шэміт.

Намеснік дырэктара Аляксандр Васюк.

Інжынер-тэхнолаг па ткацтве Іна Цялевіч з габеленам паводле карціны Валерыя Шкарубы.

Ткачыня Варыянка Прыгара.

Мы абавязаны навучыцца захоўваць і памнажаць сваё, беларускае, нацыянальнае. Адзін з каштоўных складнікаў гэтай спадчыны — Барысаўскі камбінат імя Аляксандра Кішчанкі. Так, менавіта на Барысаўскім камбінате знакаміты мастак пры дапамозе высокапрафесійных ткачых стварыў Габелен Веку плошчай у 266 квадратных метраў і вышынёй з шасціпавярховы дом. Такому твору няма аналагаў у свеце. Інакш кажучы, Барысаўскі камбінат захаваў свае творча-вытворчыя магчымасці і штогод іх памнажае. Нічога падобнага на поставецкай прасторы няма.

Аўген РАГІН / Фота аўтара

Камбінат з'яўляецца творча-вытворчай базай Саюза мастакоў Беларусі. Тут працуюць лепшыя дызайнеры, мастакі, майстры дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Таму ў кожным вырабе (ад керамікі да вышыўкі і ткацтва) можна прасачыць вышталцёную аднасьць традыцыі і сучаснасці. Кіраўнік прадпрыемства Рыгор Шэміт перакананы, што ягонаму творчому калектыву падуладная любоў, самыя мудрагелістыя і вытанчаныя заказы.

Пераканаўчых доказаў таму — мноства. Для палацаў у Міры і Нясвіжы тут вырабляліся плітка, кафля, габелены. Спецыялісты прыйшлі да высновы, што арыгіналы ад "навадзела" візуальна мала чым адрозніваюцца. Рыхтаваў камбінат і самыя розныя дызайнерскія аздабленні для Рэзідэнцыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, Палаца Рэспублікі, іншых афіцыйных дзяржаўных устаноў, а таксама — для сталічнага Храма Усіх Святых, Пасольства Беларусі ў Маскве.

Кераміка

Майстры-керамісты камбіната маюць стогадовы досвед работы з глінай, таму шмат творчых здабыткаў назапасілася і ў рэстаўрацыйнай дзейнасці, пра што наша газета пісала неаднаразова. Унікальнай з'яўляецца рэстаўрацыйная кафля для палацавых фасадаў і фасадная кафля для аздаблення будынкаў. З гэткага ж асартыменту — і фігурная цэгла, якая выкарыстоўваецца для абнаўлення фасадаў дамоў па мінскім праспекце Незалежнасці, ці для афармлення камяніц, што нядаўна ўзніклі ў Верхнім горадзе Мінска. Цэгла — марозастойкая. Ёй можа пакарыстацца для адмысловага аздаблення свайго асабняка і любы ахвотны прыватнік. Як сцвярджае намеснік дырэктара камбіната Аляксандр Васюк, эскізы для такіх работ мясцовыя спецыялісты зрабляць бясплатна.

А вось вялізная кветкавая ваза, якую дэманструе галоўны мастак Алена Васюк. Каб такі цуд атрымаўся, у гіпсавую форму трэба затрамбаваць 70 кілаграмаў гліны! Натуральна, вырабляюцца кашпо і меншых памераў.

А ёсць яшчэ і скульптурныя кампазіцыі малых форм і самых розных сюжэтаў. Кожная рэч — дызайнерская знаходка. Да слова, на дапамогу шатным мастакам камбіната ў любы момант могуць прыйсці сябры Саюза мастакоў Беларусі. І гэта тычыцца не толькі ганчарнага цеха.

Некалькі слоў пра сувеніры. Іх мясцовыя глінамысы таксама робяць, абпіраючыся на нашы нацыянальныя традыцыі. Але выглядаюць яны вельмі сучасна. Лепшага карпаратыўнага падарунка нават не ўявіць! Асартымент такіх сувеніраў вельмі шырокі, але найбольш прыдзірлівыя пакупнікі заўсёды могуць замовіць свой, эксклюзіўны варыянт.

Ткацтва

Беларускае народнае ткацтва — жывое! Начальны ткацкага цеха Таццяна Шастухіна паказвае сваё "вадаскарства". За станкамі працуюць маладыя кабеты. Гаворку вядзем пра габелены. Дарэчы, і шэдэр Кішчанкі захоўваецца менавіта на камбінате. Час ад часу яго аглядаюць і апрацоўваюць, каб унікнуць пашкоджанняў, і зноў згортаваюць. Натуральна, Габелену Веку варта экспанавання ў разгорнутым выглядзе. Але пакуль няма дзе.

Дык вось — габелены. Яны на камбінате — аўтарскія. Выкарыстоўваюцца для ўпрыгожвання інтэр'ераў. Бывалі выпадкі, кажа Таццяна Шастухіна, калі замест шпалераў пакой аздабляліся габеленавай тканінай "пад даўніну". А вось габелен паводле карціны Валерыя Шкарубы. Мастак сам падрыхтаваў эскіз, па якім яго і выткали.

Дырэктар камбіната Рыгор Шэміт так характарызуе станочны асаблівасці вытворчага працу: — У нас і фарбавальня свая ёсць. Дык вось, майстрыхі ведаюць, колькі часу трэба ніткі ў

Барысаўскі камбінат дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва імя Аляксандра Кішчанкі — наша нацыянальная спадчына

Тут зрабілі Габелен Веку

Галоўны мастак Алена Васюк.

Плітка, кафля, фігурная цэгла.

фарбаванні, каб колеравая танальнасць аднаго клубка трохі адрознівалася ад папярэдняга. У выніку — бясконца колеравая гама на габелене!

Рыгор Фаміч — сам творца, кіруе камбінатам, як карціну піша... А ёсць яшчэ габелены-партрэты. Можна замовіць, да прыкладу, свой асабісты. Камбінат — гэта і адмысловае школа па навучанні ткачоў. Тут іх рыхтуюць з а тры месяцы.

рацыі габеленаў. Якасьць — гарантуецца. Дарэчы, раней, у больш спрыяльных фінансавы час, заказу тут было — на год наперад. Прыкладна 80 % усіх работ на камбінате былі заказнымі. Цяпер заказу храніцца не стае. Праблема, якую варта вырашаць на дзяржаўным узроўні.

Вышыўка

Непадалёк ад старадаўніх ткацкіх станкоў працуюць разумныя машыны з праграмным кіраваннем. Незаменная рэч для рэстаўрацыі старадаўняга шыва. Па ўзоры копіюць слупкі паясоў там ствараюцца новыя. Для гэтага на камбінате распрацавана ўнікальная тэхналогія. Зрэшты, тут усё ўнікальнае: ад вырабаў да тэхнікі, якая дапамагае іх стварыць. Майстры — гэта асобная размова. Карацей, туды можна

Матывы слупкіх паясоў.

экскурсіі платныя ладзіць: ёсць што паглядзець і чаму павучыцца...

Мы нічога яшчэ не казалі пра тое, што камбінат вырабляе адзенне сэрцы з нацыянальным аздабленнем і сціпчыны касцюмы, беларускую дзяржаўную сімволіку. Адрэзлы ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі райвыканкамаў ужо ведаюць, бо даго варта звяртацца, бо згаданы асартымент тавараў патрабуе пастаяннага абнаўлення.

Перспектывы развіцця

25 ліпеня ў Барысаве прайшло вялізнае пасяджэнне Прэзідыума Савета Міністраў нашай краіны. Присутныя пераканаліся, што горад на Берасіне — адзін з буйных цэнтраў эканамічнага росту Міншчыны. Цяпер вырацоўваецца комплекс мер, якія павінны вывесці рэгіён на якасна новы ўзровень. Будзем падзяўчацца, што ў гэтай праграме належная ўвага будзе нададзена і ўзатрашнім дню камбіната дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Але гэта ніяк не азначае, што кіраўніцтва прадпрыемства не прагназуе свае перспектывы. Адна з бліжэйшых — выкананне тэматычных габеленаў для аздаблення аднаго з памяшканняў новага будынку Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь, будаўніцтва крамы па рэалізацыі ўласных тавараў. А таксама — пошук магчымасці экспанавання Габелена Веку. Рэдакцыя нашай газеты будзе сачыць за ходам жыцця камбіната.

Вось і спэка. Аднак для Клічаўскага краязнаўчага музея ўсё лета было, хоць і ў пераносным сэнсе, але надзвычай гарачым. За мінулы год установу наведвалі больш за 10 тысяч аматараў даўніны. План па аказанні паслуг тут выканалі, тэмпы працы не зніжаюць і сёлета. "Час, — кажа дырэктар установы Наталля Храмянкова, — поруч з камерцыйнымі падумаць і пра сацыяльныя практы". Падумалі і... атрымалі прааанаўскі грант на стварэнне выставачнай залы для прэзентацыі творчасці людзей з абмежаванымі фізічнымі магчымасцямі з інтэрната для сталых людзей, грамадскага аб'яднання інвалідаў, цэнтры дзённага знаходжання хворых. Сёння на атрыманыя грошы кіраўніцтва музея вядзе закупкі экспазіцыйнага абсталявання. Лепшай арт-тэрапіі не прыгадаць! Не многія могуць пахваліцца такой дабрачынасцю.

Яўген ПАГІН

Сёння ў рубрыцы лідзіруюць бібліятэкары з інфармацыямі пра летняе чытанне. Да прыкладу, у вёсцы **Бор-Дубянец Столінскага** раёна прайшло свята... шакаладу. Галоўны бібліятэкар раённай бібліятэкі Ірына Навумчык піша: "Салодкае мерапрыемства стала часткай летняй бібліятэчнай акцыі "З кніжкай на колах". Правяла яго супрацоўніца аўтабібліятэкі Ніна Кудрык. Дапамагалі ёй артысты аматарскага тэатра "Пагарыне". Пераможцы конкурсаў атрымалі шакаладкі".

Ці бывалі вы на Таіці? Я — дык не быў. Як і ў нямецкім горадзе Шліц, дзе днямі ладзіўся Міжнародны музычны і фальклорны фестываль SchützerLänder Trachtenfest, на які завіталі і артысты з Кобрыншчыны. Дарожныя выдаткі кобрынчанам, да слова, аплалілі заможныя спонсары.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Артысты з народнага ансамбля "Бурштын" па гастролях ездзяць не наездзяцца. А ўсё таму, што пастаянна ў творчым пошуку і артыстычным рытме. Летась "бурштынаўцы" пабывалі ў французскім горадзе Нансі на XVIII Міжнародным фестывалі харавых спеваў "Нансі — галасы свету", і ў Аб'яднаных Арабскіх Эміратах, а яшчэ колькі гадоў таму "засвяціліся" са сваімі спевамі і танцамі ў сталіцы Індыі Нью-Дэлі, мадэўскім Кагуле і шмат дзе яшчэ.

Сёлета артысты ўжо наведвалі з творчым візітам Францыю, а па вяртанні атрымалі запрашэнні ад ня-

Гутарку аб здаровым харчаванні ў бібліятэцы аграгарадка Чыркавічы праводзіць Наталля Вайцяшонак.

Знаёмства з тэхнікай шкарлупінавай мазаікі.

Шакалад, шкарлупінавая мазаіка і летняе чытанне

Дзеці і дарослыя — актыўныя ўдзельнікі дня калектыўнага адпачынку "Гаворыць і паказвае Будзёнаўка".

Салодкую тэму працягаюць супрацоўнікі **Няўдзянскага** сельскага клуба, што ў **Навагрудскім** раёне. Пра свята цукерак напісалі дырэктар Навагрудскага раённага цэнтры культуры і народнай твор-

часці Наталля Кавальская і яе намеснік Іна Гайба. У праграме свята — выстава твораў джаратыўна-прыкладнага мастацтва, канцэрт аматарскай творчасці, спектакль узорнага тэатра лялек.

Навіна з **Дзятлаўшчыны**. Досведам дзеліцца загадчык **Наваельнянскай** гарпасялкавай бібліятэкі Лаўра Куноціце. Цягам лета па ўстанове дзейнічае рэкламная кніжная выстава. Ёю зацікавіліся дзеці са

школьнага летніка "Лясная казка". А ўвогуле конкурсы, выставы, гульніявыя праграмы, гутаркі ладзяцца з чэрвеня па шчыльнай, летняй, праграме. У апошні месяц лета бібліятэка прапаноўвае чытачам вандроўку па кнігах Янкі Брыля, флэшмоб, вечарыну-адпачынак. А яшчэ працягвае дзейнічаць бібліятэчны бульвар.

Бібліятэкар аддзела абслугоўвання з **Бярэзінскай** раённай цэнтральнай бібліятэкі Кацярына Лясун піша пра гістарычны экскурс-віктарыну "Прысвячэнне Францыску Скарыну", праведзены ў аздараўленчым летніку "Папараць-кветка". Госцем мерапрыемства стала палэтка Наста Кудасава. Яна правяла конкурс, прысвечаны 500-годдзю кнігадрукавання.

Сваю ўстанову піярэчы дырэктар сельскага дома культуры Наталля Лукашэ-

віч з вёскі **Будзёнаўка**, што ў **Ашмянскім** раёне. Тут прайшоў дзень калектыўнага адпачынку "Гаворыць і паказвае Будзёнаўка". Назва тлумачыцца тым, што мясцовыя работнікі культуры паклалі ў аснову мерапрыемства ўласнае перастварэнне ўлюбёных тэлеперадач. Іх героямі сталі вяскоўцы-землякі: залатыя вясельныя юбіляры Ганна і Васіль Жаўнякі, чэмпіён Беларусі і Еўропы па баях без правілаў Павел Масальскі. За канцэртнае забеспячэнне свята адказвалі мясцовыя вакальны гурт "Сустрэчы" і народны ансамбль народнай песні "Жытніца" з аграгарадка **Кроўка**.

Мы пісалі, што сёлета **Мастоўскай** раённай бібліятэка абвясціла сярод бібліятэк раёна конкурс на лепшае пасаджэнне аматарскага аб'яднання. Даволі арыгінальную прэзентацыю паказала **Струб-**

Ад Нью-Дэлі да Шліца

Артысты з Кобрыншчыны на вуліцах нямецкага Шліца.

мецкага боку. Дарогу прыёмнай зрабіла тое, што немцы аплалілі ўсе выдаткі ансамбля. А гэта ні мюно ні мала — больш за тры тысячы еўра. Галоўны спонсар — кампанія Langheinrich Vertriebs GmbH са Шліца, якая мае сваю вытворчасць у аграгарадку Двівін Кобрын-

скага раёна, пра што "К" калісьці пісала.

— Пабываць на такім фестывалі не толькі прэстыжна, але і вельмі адказна, — адзначыла начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Кобрынскага райвыканкама Надзея Жук. — Справа ў

тым, што гэты фэст ладзіцца ў Шліцы вось ужо 90 гадоў, і прадстаўляць сваю краіну на ім хочуць многія выканальнікі калектывы. Але запрашаюць, вядома, не ўсіх.

Так што "Бурштын" прэзентаваў у Германіі частку не толькі сваёй, кобрынскай, але і беларускай культуры.

А ўвогуле на фестывалі ў Шліцы выступалі калектывы з 14 краін свету: Аргенціны, Італіі, Венгрыі, ЗША, Шры-Ланкі і іншых.

Па словах Надзеі Жук, гэтая паездка, акрамя магчымасці прапіярыць культуру Беларусі і Кобрыншчыны за мяжой, дадала шмат у скарбонку вопыту мясцовым культработнікам.

— Напрыклад, мы паглядзелі на тое, як арганізуюць свае фестывалі немцы, — распавяла візаві. — Гэта дацьчыць многіх пытанняў: і як размясціць гасцей у невялікім горадзе, і як зрабіць так, каб тысячам гледачоў было зусёды цікава на фэсце і вакол яго, і як пазбегнуць чэргаў да кропак харчавання... А яшчэ ў Шліцы мяне вельмі ўразіла тое, што, падаецца, валанджы тут былі паўсюль: яны дапамагалі гасцям, накіроўвалі іх на патрэбныя сцэнічныя пляцоўкі, клапатліліся пра бяспеку артыстаў... Абавязкова прыёмным гэты вопыт пры арганізацыі культурных мерапрыемстваў на Кобрыншчыне.

І яшчэ. Цікава, што падобны досвед выезду за спонсарскія грошы за мяжу "Бурштын" ужо мае: калісьці мясцовы філіял РУП "Беларуснафта" і ААТ "Кобрындрэў" праспансі-

ніцкая сельская ўстанова. Тамтэйшыя супрацоўнікі правялі пасяджэнне аматарскага аб'яднання для дзяцей "Краіна талентаў". Метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу Мас-тоўскай раённай бібліятэкі Вольга Коршун распавяла, што мерапрыемства было скіравана на асваенне тэхналогіі вырабу мазаікі з яечнай шаркулупіны. "Бібліятэкар Сняжана Чарніцкая паведаміла дзесяці пра мазаіку як від прыкладнага мастацтва, пазнаёміла са згаданай тэхнікай, — піша аўтар. — Дзеці паспрабавалі скласці сваю мазаіку".

Загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Светлагорскай** раённай бібліятэкі Валянціна Расошанка напісала пра ініцыятыву бібліятэч раёна, якія разам з занальнымі цэнтрамі гігіены і эпідэміялогіі распачалі інфармацыйна-прафілактычны праект, мэтай якога — асваенне ведаў па здаровым харчаванні. Базай рэалізацыі праекта абраны гарадскія бібліятэкі і бібліятэка аграгарадка **Чыркавічы**. Праект спачатку быў разрабаваны на бібліятэчных і гарадскім сайтах. Потым распачаліся гутаркі з чытачамі. Цягам месяца ўрач-валеаляг давала рэкамендацыі па збалансаваным харчаванні, па прафілактыцы інсульту і дыябету. Да кожнага занятку бібліятэкары рыхтавалі кніжныя выставы. Акрамя гэтага, удзельнікі праекта вымяралі ціск, вызначалі вагу, вялі дзённікі харчавання. Цяпер праектныя мерапрыемствы ладзяцца ў аграгарадку Чыркавічы. На пачатку восені эстафету перахопіць гарадская бібліятэка № 1. Ініцыятыва атрымала шырокі розгалас у гарадскім асяродку і ў сродках масавай інфармацыі.

К

равалі паездку народнага ансамбля песні і музыкі ў Дэллі. Палёт у сталіцу Індыі быў ажыццэўлены, у тым ліку, і дзякуючы актыўнаму пазіцыянаванню калектыву праз інтэрнэт: менавіта такім чынам арганізатары ІV Дзійскага міжнароднага фестывалю фальклору і выйшлі са сваім запрашэннем на кобынцаў. Ці варта казаць, што выступленні калектыву з далёкай Беларусі, што называецца, скарылі мясцовую публіку? У сувязі з гэтым "Бурштын" паліцэў тады таксама яшчэ і ў... Калькуту, прычым — ужо за кошт сродкаў арганізатару фестывалю.

Вось яшчэ адзін яркавы доказ вядомай прымаўкі пра камені, пад які не цяга вады. Выкарыстанне ў сваёй дзейнасці інтэрнэта, а таксама стварэнне асобных сайтаў аддзелаў культуры Беларусі, пра што неаднойчы пісала "К", як бачна, цалкам сябе апраўдваюць. Але чамусці гэтая ісціна ўсё яшчэ выклікае незразуменне ў многіх аддзелах, дзе над пярам сібе ў Сусветным павуціні толькі пачынаюць задумвацца...

К

Сённяшні госць нашай "Лабораторыі" — Дзмітрый ГМЫЗА. Ён — сузаснавальнік адной з мінскіх камунікацыйных кампаній, займаецца камунікацыйнай падтрымкай бізнесу, сацыяльным маркетынгам, наладжаннем дзелавых стасункаў паміж групамі аднадумцаў, эканоміць іх час і дапамагае дасягнуць агульную справу да канкрэтнага дзюважлага выніку. Шэраг вядомых ужо на Беларусі арт-праектаў рэалізаваны ці рэалізоўваюцца пры непасрэдным удзеле Дзмітрыя. Да прыкладу, менавіта ён у свой час "ажывіў" рэпрадукцыямі мастацкіх палотнаў сталічную плошчу Якуба Коласа, стаўшы ініцыятарам выставы "Мастак і горад".

Яўген РАГІН / Фота аўтара

— У 2012-м, — распавядае Дзмітрый, — разам з Мінгарвыканкамам і тады яшчэ з Музеям сучаснага выяўленчага мастацтва распачалі праект "Мастак і горад" да 125-годдзя нараджэння Марка Шагала. Потым на плошчы з'явіліся карціны Казіміра Малевіча. А падчас чэмпіянату свету па хакеі ў Мінску госці і жыхары сталіцы (па музеях жа хадзіць часу не было) маглі пазнаёміцца на вуліцах з творчасцю сучасных беларускіх мастакоў. Ідэя была нашай. Але, шчыра кажучы, падгледзелі мы яе ў Маскве, дзе пабілі з Трацякоўкай на "спяных" фасадах жылых дамоў размешчаны рэпрадукцыі сусветнавядомых жывальцаў. Падумалі, чым Мінск горшы? З задумкай "Мастак і горад" (трансфармацыя гарадской прасторы з вывадам за музейныя сцены ўзораў мастацтва) цікавая гісторыя адбылася. Маладыя былі, недасведчаныя. Падрыхтавалі вынасныя канструкцыі. А потым дацямілі, што правы на творы Марка Шагала маюць уладальнікі. Шчыра звярнуліся ў Шагалаўскі камітэт. А нам адказалі, што ёсць адпаведны закон, і кошт пытання — чатыры тысячы еўра. Прадстаўнікі камітэта сёння нам зрабілі, і мы заплацілі толькі палову сумы. Так што выстава праходзіла афіцыйна.

— Атрымліваецца, праект для вас быў стратны?

— Так. І мы не пашкадавалі, бо разумелі, што робім патрэбную справу. Робім яе ўжо шэсць гадоў. А тады гэта быў адзін з першых вулічных праектаў.

— У Пльбоцкім раёне ёсць прадаўжальнік вашай справы: старшыня мясцовага райвыканкама пабываў у Мінску, пабачыў вулічную выставу на плоце і загадаў сваім работнікам культуры зрабіць у раённым цэнтры аналагічную, толькі — пра храмы Пльбоцкіны... Добрая ідэя заўжды мае працяг?

— Безумоўна! Такога кшталту сацыяльна-адука-

Дзмітрый ГМЫЗА — спецыяліст па камунікацыях, ідэях і піярэ.

Вы павінны стаць паспяховымі

цыяныя праекты з'яўляюцца яркавымі прыкладам карпаратыўна-сацыяльнай адказнасці для беларускага бізнесу. "Мастак і горад" — гэта першы праект, рэалізацыя якога мы займаліся. Праз год арганізавалі разам з Мінгарвыканкамам "Джазавыя вечары ля ратушы" для Банкам БелВЭБ". Гэты праект Мінгарвыканкам і згаданы банк ладзяць ужо шэсць гадоў запар. Потым былі "Арт-астравы" на Камсамольскім возеры. Ну і, канечне, адзін з самых яркавых праектаў, які мы ажыццяўляем, — праект "Чытаем па-беларуску з Velcom". А яшчэ пры падтрымцы вышэй названага мабільнага аператара робім абноўлены варыянт знакамітай перадачы "Падарожжа з дылетантам".

— Колькі слоў пра "Чытаем па-беларуску".

— У праекце бралі ўдзел больш за дваццаць тысяч дзяцей другога-трэцяга класаў. 183 сярэднія школы правялі без малаго 200 урокаў. Праект актыўна падтрымалі нашы спартсмены. Былі адкрытыя ўрокі на БЕЛАЗе, "Беларуськаліі", на "Барысаў-Арэне", у ратушы Магілёва, сталічным скверы Янкі Купалы, у дварыку БДУ. Гаварылі пра элементарныя рэчы: "Мы — беларусы", "Мы маем сваю мову".

— У чым прычына пабляжвання вашых праектаў?

— Гэта публічна-грамадскія праекты, якія, у тым ліку, вырашаюць і сацыяльныя задачы. Можна назваць іх сацыяльна-адукацыйнымі. І тут

ёсць дакладнае разуменне і з боку бізнесу, і з боку дзяржавы. Прыватна-дзяржаўнае партнёрства развіваецца і мацуецца. Мы — пасярэднікі ў наладжанні моцнай камунікацыі паміж бізнесам і грамадствам, паміж бізнесам і дзяржавай.

— Вы казалі, што займаецеся камунікацыйнай падтрымкай праектаў. Я зноў вярнуся ў раёны. Адсутнасць рэкламы ў культурным жыцці тут тлумачыць іншым разам асабістай сіціпласцю. Ці апраўдана гэта?

— Сціпласць у дадзеным выпадку — адна з адмоўных рыс. Трэба падвышаць імідж, паляпшаць карпаратыўны дух сваёй установы ці арганізацыі. А імідж падвышаецца праз камунікацыю, не толькі праз СМІ, але і з дапамогай сацыяльных сетак, сацыяльных медыя. І гэта трэба планаваць, каб разумець, навошта ўсё робіцца. Нарошчваем турыстычны патэнцыял, ствараем брэнд рэгіёна альбо робім знакавае для рэгіёна мерапрыемства. Пра ўсё гэта трэба распавядаць, дзяліцца досведам, выносіць на абмеркаванне.

— Пад удалую праектную дзейнасць можна атрымаць грант. Але ў пэўных рэгіёнах існуе вялікая праблема з так бы мовіць, прадумваннем ідэй. Як з гэтым упрыяццяся вы?

— Штосці самі прадумваем. Не буду казаць, як мы гэта робім, гэта — асобная тэма. Потым шукаем пад ідэю партнёраў. Не проста адшук-

ваем грошы, а стараемся паказаць выгаду для таго ці іншага бізнесу, каб праект адпавядаў мэтам і стратэгіі развіцця бізнесу, з якім наладжваем стасункі. Гэта суцэльны працэс узаемадзеяння. У нас нават папка ёсць з праектамі, сфарміраванымі, апісанымі, якія чакаюць свайго часу. Нашы патэнцыйныя партнёры таксама разважаюць "А навошта нам гэта?", "А якая будзе выгада?", "Наколькі сістэмны гэты праект? Ці можна яго тыражыраваць, паўтараць?" У кожнага бізнесу ёсць контр-агенты: спажыўцы, пастаўшчыкі, супрацоўнікі... І тут галоўнае ўцягнуць у праект адзін ці некалькі складнікаў гэтага ланцужка і вырашыць хіць б адну ці некалькі задач, якія ёсць у дадзенай аўдыторыі.

— У раёнах знайсці фінансаванага партнёра пад рэалізацыю ідэй вельмі складана. Ёсць заможнае прадпрыемства — ёсць і спонсар. Ці работнікі культуры чагосці не ўмеюць?

— Тут насамроч усё проста і складана адначасова. Усё, натуральна, звязана на эканамічным складніку развіцця рэгіёна. І гатована рэцэпта для "вырошчвання" партнёра няма. З іншага боку, у кожным раённым цэнтры ёсць людзі, якія з'яўляюцца карыстальнікамі паслуг, тавараў. Трэба спрабаваць наладжваць з імі кантакты. Важна працаваць не толькі з прадпрыемствамі, але і з некамерцыйным сектарам. Выканкамы павінны гэта ўлічваць і спраўляць справе. У адваротным выпадку не будзе расці ту-

рыстычная, інвестыцыйная прывабнасць раённага цэнтры. Гэта і называецца новай формай працы. Вы самі казалі, як той жа старшыня Пльбоцкага райвыканкама праініцыяваў стварэнне маштабнай прадарожнай рэкламы свайго рэгіёна. Бюджэтыя грошы на гэта не выдаткоўваліся.

— Але дзе нам такіх старшын набраць?

— Ну давайце падкажам іншым, што ці не ўсе нашы праекты могуць займаць працяг у раёнах. Патрэбна толькі даць не столькі месца, колькі магчыма. Агульная карысць для жыхароў, гэсцей раёна — відавочная. Такія мерапрыемствы прыцягваюць турыстаў, магчыма, што праз нейкі час — і інвестараў, якія на ўласныя вочы пераканаюцца, што райцэнтр жыве, развіваецца.

— Пэўная пасіўнасць раёнаў тлумачыцца яшчэ і тым, што няма там пакуль штатных маркетологаў ці менеджараў.

— Наша кампанія для таго і існуе, каб наводзіць масткі паміж зацікаўленымі асобамі. Гэта вельмі рэальны шлях будучага сумеснага раз-

віцця. А што робіцца цяпер? Усе раённыя святы, фестывы рыхтуюцца з году ў год па нязменным сцэнарыя. А "Рок за Баброў", да прыкладу, кожны раз — розны.

— Рок-фесты ў Рэчыцы і Камянцы — вынік шчыравання менавіта работнікаў культуры!

— Тут галоўнае перафарматавацца. Раённыя ці абласныя Даўжыні ладзяцца ў любым выпадку, і гэта, натуральна, добрая ініцыятыва. Важна насычаць гэтыя добрыя, пазітыўныя святы новымі і формай, і зместам. Вось вам яшчэ прыклад прыватна-дзяржаўнага партнёрства. Адзін вядомы лідзі брэнд мае на сёння цудоўны сацыяльны напрамак ва ўласнай стратэгіі: развіццё турыстычнага патэнцыялу Лідчыны. І адно з мерапрыемстваў у шэрагу іншых — фест у Лідзе. На яго збіраюцца людзі з усёй Беларусі. І робіцца гэта не з-за любові да піва. Рэй вядзе карпаратыўна-сацыяльна адказнасць бізнесу, бо ён у названым рэгіёне вызначаецца поспехам.

— Мы ніяк не можам наладзіць сістэмнае творчае сінтэзу культуры і агракультурызму. Як у дадзеным пытанні знайсці кропкі судакранання?

— У любым выпадку трэба дамаўляцца, прапаноўваць новыя ідэі, шукаць агульныя інтарэсы. Інакш кажучы, варта пастаянна маніторыць сітуацыю. Нельга прадумваць паслугі, якія нікому не патрэбныя.

К

"Я ўвесь час звяртаюся да яго па дапамогу"

(Заканчэнне.

Пачатак на старонцы 1.)

Упэўнена, што гэта ўсё Ігнасія, які мне дапамагае. Нават, калі стаю ў аўтамабільным корку, я да яго звяртаюся: "Ігнасія, дапамажы!" — і машыны рухаюцца. Патрэбна месца на паркоўцы: "Ігнасія, калі ласка!" І месца знаходзіцца (смяецца)! Кажу без перабольшвання, што гэтыя дваццаць гадоў сталіся для мяне самым плённым і радасным часам. У мяне ў жыцці ёсць жарсць — і гэта цудоўна!

— **Вы напісалі кнігу на англійскай мове?**

— Так. Я валодаю таксама іспанскай і французскай, але англійская для мяне лягчэй. Дарчы, упершыню кніга была апублікавана па-іспанску. Яна выйшла ў Чылі і мела проста надзвычайны поспех. Перавыдавалася двойчы. Пазней выданне пабачыла свет ужо на англійскай мове ў Аўстраліі, дзе яе выхад быў не такі заўважны, — усё ж, імя Дамейкі там не настолькі шырокавядомае. Але цяпер яго ведаюць і на гэтым кантыненте.

Вельмі чакала перакладу на вашу мову. Лічу, што Ігнасія і тут паспрыць справе. Памятаю, год таму я акурат скончыла новую рэдакцыю

Праўнучка Ігната Дамейкі — пра свайго вялікага продка

Сядзібны дом у Жыбартоўшчыне чакае на сваё аднаўленне / Фота Зміцера Юркевіча.

"іспанскага" варыянту, і амаль у гэты ж дзень атрымала пасланне ад беларускай жанчыны з Гомеля. Перакладчыца з іспанскай Вольга Раўчанка звярталася да мяне з просьбай зрабіць маю кнігу даступнай для жыхароў Беларусі. Я ёй адказваю: "Я толькі скончыла новую рэдакцыю!" Ці ж гэты супадзенні — не доказ прысутнасці майго прадзядулі?

У майго кузена Пабла, уявіце, 20 унукаў!

— **Спадарыня Паз, вы ў Беларусі ўжо трэці раз. Ці**

адчуваеце, што гэта зямля — радзіма вашага славуэтага продка?

— Увесь час адчуваю, што Ігнасія тут, са мной. Ён вельмі рада, што ў рамках канферэнцыі, разам са сваякамі атрымала магчымасць наведаць у "малую Радзіму", па якой ён вельмі сумваў.

Часам я думаю, чаму ж ён абраў менавіта мяне. Падарожжы, вандроўкі таксама склалі ўсё мае жыццё. Бацькі служылі ў дыпламатычных місіях, цягам усяго дзяцтва я перавярнула з краіны ў краіну. Ды і ў сталасці дарог ха-

пала. Я разумю гэты вялікі смутак Ігнасія, яго тугу, якая ішла поруч з любоўю да блізкіх. Ён не баюся нязвяданага, і я таксама ў гэтым адчуваю ім роднасць. Іду наперад і — не загадваю, што будзе далей. Вось я ў Беларусі — і гэта цудоўна!

— **Ці многа ў вас сваякоў? Род Дамейкі сёння — род гуманітарных і іншых прафесій?**

— Сваякоў вельмі шмат! У сына Ігнасія — Касміда — нарадзілася чатыры сыны і ўсе яны былі адданымі католікамі, што сказала на вялікім патомстве. Мой тата — ма-

лодшы з гэтых сыноў — выхаваў трох сыноў і дзве дачкі (я — старэйшая). Мая цёця Ганна — трох сыноў і адну дачку, дзядзя Карлас — таксама тры сыны і адну дачку. Дзядю Ігнасія — самаму старэйшаму, названаму ў гонар дзедзі — таксама скардзіца на дзядзю не выпадае. Такім чынам, род Дамейкаў сёння — вельмі вялікі, і, мяркую, дасягае лічбы ў дзвецеці трыста чалавек. Толькі ў майго кузена Пабла, уявіце, 20 унукаў! Жывуць Дамейкі па ўсіх кантынентах — у Лацінскай Амерыцы, ЗША, Аўстраліі. І не здзіўлюся, калі сустрану сваякоў дзе-небудзь яшчэ.

Цікава, што Касміда, ад якога пайшла наша галіна родавага дрэва, ажаніўся з Дамінга з сям'і Аламас, прадстаўнікі якой былі вельмі высокія. І ўрэшце брат і пляменнік пайшлі ў іх — проста высачэзныя. А я — усяго 167 сантыметраў: невялікая, як і мой любімы прадзед.

Што да прафесій, сярэдніх кузенаў шмат архітэктараў. Зноў жа, бацькі служылі дыпламатамі. Таксама ў родзе шмат інжынераў. Дзед Касміда быў разумны мужчына, ды ўсё ж не такі геній, як прадзед. Мая прабабуля

Энрыкета, у якую закахаўся Ігнат Дамейка, была пятнаццацігадовай дзяўчынкай — чаго чакаць далей ад патомства! (Смяецца). Мяркую, што зараз за падобны саюз майго прадзеда пасадзілі б за краты! Уявіце, Ігнасія было 47 гадоў, а ёй — толькі 15. Аднак у тых часы такая розніца ва ўзросце не была перашкодай да шлюбу. Энрыкета, дарчы, была старэйшай сярод чатырнаццаці братоў і сёстраў. І яна выйшла замуж па каханні! Гэта было вялікае і моцнае пацудоўце, якое яны пранеслі скрозь гады.

— **Спадарыня Паз, сёння імя і спадчына Ігната Дамейкі становіцца сімвалічным капіталам, за які змагаюцца і Польшча, і Літва, і Беларусь. Да якой культуры, на ваш погляд, усё ж належыць вялікі асветнік?**

— Лічу, што ён належыць усім культурам. Не магу выбраць. Я адчуваю яго прысутнасць і ў Вільнюскім універсітэце, і ў Кракаве, ды, вядома, тут, на гэтых землях, на яго роднай старонцы. Мяркую, для нас усіх сёння больш актуальным будзе пытанне — як захаваць спадчыну Ігнасія і зрабіць яе даступнай для іншых пакаленняў.

Даследчыца **Валянціна ЛЕБЕДЗЕВА** была адной з тых, дзякуючы каму сталася магчымым выданне кнігі Паз Дамейкі на беларускай мове. У свой час гісторык выйшла на праўнучку знакамітага навукоўца і распачала з ёй доўгую перапіску, якая расцягнулася на сем гадоў. Вынік яе — станючы. Замойцамі кнігі "Ігнат Дамейка: з Мядзведкі — у Саньцяга-дэ-Чылі (1802 — 1889)" у перакладзе з іспанскай Вольгі Раўчанка сталі Міністэрства замежных спраў і Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, а ўбачыла свет яна ў выдавецкім доме "Звязда".

— **Наколькі для нас важная праца спадарыні Паз?**

— Паз Дамейка — не гісторык, яна неаднаразова падкрэслівала гэта, яе цікавіць постаць продка як чалавек і сем'яніна. Тым не менш, магу зазначыць, што даследаванне аўстралійскай аўтары шырокае і ґрунтоўнае. Паз удалася паказаць Дамейку як чалавечка-патрыёта і постаць сваёй эпохі — філамата, паўстанца, прадстаўніка літвінскай эміграцыі ў Парыжы. Ігнат Дамейка меў стасункі з буйнымі людзьмі таго часу: маркізам Дэ Лафатэтам, Адамам Чартаўскім, сябраваў з Фрыдрыхам Шапенам, Адамам Міцкевічам — нават быў шаферам на яго вяселлі!

Варта адзначыць чыльскае атчэнне вучонага. Па

Трыумф выгнанніка

"Мы толькі на самым пачатку вяртання Дамейкі"

супнасці, Дамейка адкрывае для нас Амерыку на шырокім гістарычным фоне. Гісторыя барацьбы за незалежнасць краіны, этапы яе станаўлення, мадэль чыльскага грамадства, тагачасная палітычная сістэма — усё гэта адлюстроўваецца ў працы спадарыні Паз.

— **Як адзначыла сама даследчыца, шмат месца ў кнізе займаюць ліставанні.**

— У асноўным, кніга ґрунтуецца на дзвюх крыніцах: знакамітыя "Мае падарожжы: дзёнікі выгнанца" самога Дамейкі і ліставанне навукоўца з яго кузенам Уладзіславам Лясковічам. Аднак спадарыня Паз выкарыстоўвае яшчэ і сямейны архіў, што можа лічыцца адметнасцю выдання. У кнізе ёсць ліставанне Дамейкі з яго жонкай Энрыкетай, перапіска з сынамі, газетныя публікацыі, мемуары, каштоўныя дакументы, карты маршрутаў яго падарожжаў. Урэшце, фотадакументалістыка, якая аказалася зусім не малой. Паколькі маю дапамогу да падбору фотаматэрыялаў, магу зазначыць, што гэтая частка — вельмі ўражальвая.

Захаваліся сямейныя фоты, здымкі тых людзей, што атчалі Ігната Дамейку ў розныя жыццёвыя перыяды.

Напрыклад, аднаго турэцкага студэнта, які навуцаўся з ужо эмігрантам Дамейкам у Горнай школе ў Парыжы. Ігнат быў, лічы, адзіным сябрам маладога турка, з якога трохі кіпілі аднакурнікі. Як сапраўдны гуманіст, ён узяў апеку над студэнтам, дапамагаў яму. Цікавы паварот адбыўся, калі гэты студэнт праз пэўны час стаў візірам Асманскай імперыі. І пазней, калі Дамейка падарожнічаў у Палесціну, той сустракаў яго ў Стамбуле з вялікай пашанай. Здымкі гэтай сустрэчы удалося знайсці, — уяўляецца, якая гэта цікавостка?

— **Здаецца, у англійскай арыгінальнай кніжцы мае назву "Жыццё ў выгнанні: Ігнат Дамейка (1802 — 1889)".**

— Вы ведаеце, каб была мая воля, то я дала б гэтай тэсту такую назву: "Трыумф выгнанніка". Таму што гэты чалавек апраўдываў у нікуды, у свет, які быў для большасці лічвінаў terra incognita — і зрабіў там проста ашалямляльную кар'еру. Ці ж гэта не трыумф — атрымаць усе вышэйшыя ўзнагароды Чылі, стаць тым самым "Гранд Адуктарам" — "Вялікім Асветнікам", займае асабісты знаёмства з прэзідэнтамі? Да нашага нацыянальнага гонару магу дадаць, што не адзін Дамейка з беларускіх эмі-

грантаў не згубіўся ў свеце. Прыкладам, Іван Чэркі або Томаш Зан таксама апынуліся ў выгнанні, былі вышчыненыя з роднай краіны, але не пераўтварыліся ў эмігранты ў нішто. Наадварот — узвысіліся над тым асяродкам, у якім апынуліся.

На жаль, кніга мае нейтральнае назву — проста імя і прозвішча асветніка ды даты яго жыцця.

— **Ці паспрыяе гэта кніга ды міжнародная навуковая канферэнцыя, якая дапамагла соды прывезці нашчадкаў Ігната Дамейкі, пашырыць ведаў пра яго постаць?**

— Пэўны зрух у вывучэнні яго спадчыны мусяць адбыцца. Тым не менш, пляскаць у далоні не буду. На жаль, тая ж канферэнцыя засведчыла, што сапраўдных "дамейказнаўцаў", навукоўцаў, якія ґрунтоўна займаліся б гэтай персонай, у нас адзікі. Зусім не параўнаць з тым рухам вакол яго імя, што адбываецца ў Польшчы і Літве. Пра гэта сведчаць хача б тэлы выданні, якія прывезлі на наш

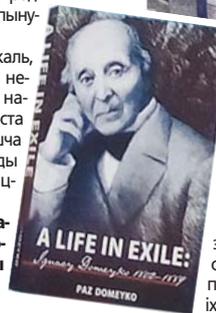

Валянціна Лебедзева.

форум замежных даследчыкаў.

Лічу, што канферэнцыя актуалізавала шмат пытанняў. Першае з іх — перавайданне спадчыны Дамейкі: пашыраючы ад "Маіх падарожжаў..." у поўнай рэдакцыі

з навуковымі каментарыямі — да яго ліставанняў з сябрамі і блізкімі. На мой погляд, нішто так не раскрывае светапогляд асобы, яго матывальную, экзістэнцыяльную аспекты жыцця, як эпісталаярная спадчына. Тым больш, шмат лістоў Ігнат Дамейка напісаў менавіта беларускім карэспандэнтам. Па-другое, вельмі важна напісаць і выдаць навуковую біяграфію Ігната Дамейкі. Па-трэцяе, у цені засталася этнаграфічная спадчына даследчыка. Замалёўкі, якія зрабіў Дамейка, здзейсніўшы падарожжа

ў Араўканію, — надзвычай цікавыя. На сёння яны ўяўляюць з сябе бісцэнны матэрыял, які, на жаль, нам не даступны.

— **Ваша меркаванне наконт агучанай на канферэнцыі прапановы літоўскага навукоўцы Альгімантаса Трыгяліса наконт стварэння адмысловага праекта, які дапаможа аднаўлення архітэктурнай спадчыны роду Ігната Дамейкі. Вядома, што яна ахоплівае больш за 10 мястэчак на тэрыторыі Беларусі і Літвы. Ці лічыце вы такі праект магчымым?**

— Многія з тых маенткаў ужо не існуюць. Таму найперш неабходна выратаваць хача б тое, што ёсць. Відавочна, дапамога патрабавецца сённяшняму ўладальніку сядзівы Жыбартоўшчына, які гатовы сам прыкласці ўсе сілы для яе аднаўлення, аднак сродкаў у яго не багата. Проста патрэбна наша воля, усведмленне і жаданне. У цэлым, гэты праект будзе ажыццявіць няпроста, але магчыма. Ёсць і больш даступныя захады па мемарыялізацыі імя нашага земляка. Прыкладам, можна назваць кафедру геалогіі на адмысловым факультэце, кабінет геаграфіі ў школе, змясціць партрэты навукоўца ў адпаведных установах... Такія крокі не патрабуюць асаблівых выдаткаў. Насамрэч, мы рэшчэ толькі на самым пачатку шляху да вяртання Дамейкі, але добра, што ён распачаўся.

Матэрыялы падрыхтавала Дар'я АМЯЛЯКОВІЧ

Аўтар песень і выканаўца Сяргей КАВАЛЁЎ шмат гадоў “лячыў” слухача сваімі выдатнымі кампазіцыямі, лекар Сяргей Кавалёў як праводзіў дыягностыку, так і праводзіць. У адрозненне ад свайго калегаў, двух Аляксандраў — Саладухі і Разенбаума, што на ўсю моц працягваюць эксплуатаваць творчае пакліканне, ён ад яго адмовіўся, засяродзіўшыся толькі на медыцынскім. Музычная школа па класе акардэона ў Пleshчаніцах, вучоба на педыятра ў Мінскім дзяржаўным медыцынскім інстытуце (цяпер універсітэт), — калісьці ён паспяхова рэалізоўваў сябе паралельна ў дзьвюх інстацыях. Сёння авацыі залы для яго засталіся ў мінулым, а ў сучаснасці — падзяка і любоў пацыентак.

Алег КЛИМАЎ / Фота аўтара

Домік на ўкраіне
— Чым яшчэ цяпер займаецца лекар ультрагукавой дыягностыкі Рэспубліканскага навукова-практычнага цэнтры “Маці і дзіця” Сяргей Кавалёў?

— Працягваю перарабляць свой дачны домік пад Мінскам. Ніколі ўсур’ез не думаю, што тэпці, камін і іншая хатняя ўтульнасць — гэта маё. Складана ўсё гэта, калі ў чалавека праблемы з псіхаматорным развіццём: я ж, развітаючыся з творчасцю, з кокана шоу-бізнесу выплываю ў нармальнае жыццё. І сюды з рэальным светам у чымсьці нават і страсяну. Не такім ён белым і пухнатым апынуўся, а досыць жорсткім, па носе мне надаваў — будзь здаровы. Цяжка ў ім адаптаваўся, гады сышлі на тое, каб прывыкнуць да яго.

— Музычная студыя ў хатцы ёсць?

— Хачу зрабіць. Трэба будзе сабраць раскіданае па сярбах абсталяванне.

— З музыкі ты пайшоў гадоў дзесяць таму?

— Каля таго. Ну, як сышоў... Усё роўна ж нешта пішу — для сябе, у стол, але не песні, а так, фрагменцікі захоўваю ў камп’ютары. Пайшоў з шоу-бізнесу, так больш дакладна. Ён жа любіць маладых, а я да шасцідзесяці гадоў ужо набліжаюся.

— І як табе мой званок з мінулага з прапановай аб інтэрв’ю?

— Алег, я праўда не ведаю, каму яна будзе цікава. “Прыйшлі іншыя часы. Узыйшлі іншыя імёны”. Навошта камусьці патрэбны?

— Урач-песеннік?

— Сапраўды! І прытым — былы песеннік. Ведаеш, што стала заахвочвальным матывам для мяго “вяртанні” ў медыцынскую професію? Проста аднойчы я выразна для сябе зразумеў, што не люблю, не хачу і не буду жыць напакз. Не разумю я гэтага публічнага, знарочыста публічнага жыцця. Таму мяне сёння і ў сацыяльных сетках няма. Бо жыццё ж настолькі кароткае, той

Прыходзь да яго лячыцца...

“К” разам са спецыялістам выносіць заключэнне аб беларускай поп-музыцы

Светет так імкліва сціскаецца, што марнаваць час на нейкую лухту — гэта вяршыня ідыятызму! Вядома, мне падабалася на сцэне, у студыі, вядома, радавала, што гэтая праца прыносіць мне грошы. Але ў душы я заўсёды заставаўся рамантыкам, для якога набіты кашалёк не настолькі важны.

— Нягледзячы на тое, што цябе няма ў сацсетках, у інтэрнце пра лекара Сяргея Кавалёва пішуць шмат — твае пацыенткі. Прычым у захопленых тонах.

— Прыёмна. Я па жыцці кіруюся такім прынцыпам: хочаш, каб да цябе добра ставіліся, сам стаўся да іншых добра. Нават калі цяжарныя будзяць начнымі тэлефоннымі званкамі, калі я ўжо трэці сон бачу, то кансультую і ў такіх сітуацыях. Але і разумю сваіх калегаў, якія, бывае, зрываюцца, хамяць. Жыццё цяпер зацінае нервовае, выбухнае, печнае ў плане чалавечых адносін. Людзі раззлаваліся, свінства ў побыце стала велімі шмат. А лекарам потым даводзіцца лячыць наступствы канфліктаў, стрэсу. Разумю калега, але ў ідэале, вядома, не павінна быць у маёй прафесіі месца грубасці, няўважлівасці, абьякавасці. Аднак і прымаюць усё занадта ўжо блізка да сэрца нельга, інакш выгарыш і эмацыяна, і фізічна. Вось у чым парадокс.

— Што наогул у краіне з медыцынай?

— Я пра сваю сферу скажу, пра акружэнства. Дзякуй Богу, усё добра. Апаратура — сучасная, спецыялісты — на ўзроўні. Неба і зямля ў парэаннанні з тым часам, калі я

толькі пачынаў працаваць у гэтай галіне.

— А зарплата на ўзроўні?

— Запыты чалавека межаў не маюць.

Калі згасаюць “зоркі” — У шоу-бізнес ты трапіў...

— Для шырокай аўдыторыі адкрыла мяне жанчына — Аксана Вечар! Яна разам з мужам Анатолем на стыку стагоддзяў рабіла на нашым тэлебачанні знакавую музычную праграму — “Акалада”. Неяк прыйшла да мяне на прыём, і ў гутарцы я, паміж іншага, сказаў, што складаю і запісваю песні. Калі я ў Магілёве праходзіў інтэрнатуру, то, каб канчаткова не завьязаць ад тугі, мы з трыма дзяўчытамі-медсёстрамі стварылі вакальны гурт і пачалі паціху выступаць. У квартэце гэтым і нарадзіліся мае першыя песні ў бардаўскім стылі. А да таго, у школе, “граў танцы”, ужо асвоіўшы і гітару. У старэйшых класах і пазней, у інстытуцкім ансамблі, бамбілі вяселлі — звычайныя этапы ў жыцці практычна любога выканаўцы. Пасля Магілёва, не адрываючыся ад медыцыны, супрацоўнічаў са многімі нашымі рокерамі — прыкладам, з Аркадзем Юшыным, выдатным гітарыстам, які некалькі гадоў таму з’ехаў у ЗША.

— Мы адыйшлі ад тэмы. Такім чынам, працягваем тэму Аксана Касеткі...

— Прыкладна так і было. Яна дала паслухаць мужу, і ў адзін цудоўны дзень той да мяне прыехаў з прапановай запісаць на ТБ. Так што вось хто мае “хросныя бацькі” ў

прафесійнай музыцы. А праз нейкі час Талік звёў мяне са Слукі.

— Для мяне раптоўнае з’яўленне ў канцы 1990-х вашага дзэта, які неўзабаве атрымаў назву “Ка-Слукі” Кавалёў, стала глытком свежага, чыстага, новага паветра на беларускай эстрадзе. Па-першае, кантраст — пацац і дарослы мужчына. Па-другое, уласна, песні — хіт за хітом, меладыйныя, прыхільнасць (у добрым сэнсе), з тэкстамі пацешнымі і са словамі, можа быць, не так глыбокімі і філасофскімі, але праніклівымі, шчырымі: “Трамвай”, “На по ты м”, “Во-сень”.

— Здавалася, што Кірыл жыве ў выдуманым ім свеце, і ад гэтай яго ілюзіі мне часам становілася жудасна. У цябе, як у медыка, ёсць на гэты конт нейкае меркаванне?

— Своеасаблівы хлопец, што і казаць. Гэта такі тып асобы, якая існуе яшчэ ў паралельнай рэальнасці, калі чалавек не цяміць, дзе фантазія, а дзе рэчаіснасць. Усё ў яго мазгах змяшана ў адзінае цэлае — праўда і выдумка. І ён у гэты свет свята верыць.

ўныя стадыёны і, адпаведна, поўныя кішні грошай, і каб усё гэта хутка-хутка з ім адбылося. Я нічога супраць грошай не меў, але да працы ставіўся і стаўлюся старанна, скрупулёзна, гнаць коней і “сецкі капусту” пакуль сячэцца — не мой выпадак. Я даваў сабе рады ў тым, хто ёсць ён і хто ёсць я. Сяргей Кавалёў — гэта ўжо пабыты жыццём хлопчык, суперзоркі з яго не выйдзе — хоць бы з-за ўзросту. А ў Кірыла Слукі былі ўсе шанцы стаць Артыстам. Ай, не хачу я больш гэтую тэму варушыць.

— Здавалася, што Кірыл жыве ў выдуманым ім свеце, і ад гэтай яго ілюзіі мне часам становілася жудасна. У цябе, як у медыка, ёсць на гэты конт нейкае меркаванне?

— Своеасаблівы хлопец, што і казаць. Гэта такі тып асобы, якая існуе яшчэ ў паралельнай рэальнасці, калі чалавек не цяміць, дзе фантазія, а дзе рэчаіснасць. Усё ў яго мазгах змяшана ў адзінае цэлае — праўда і выдумка. І ён у гэты свет свята верыць.

Зваротная дарогі няма?

— З кампазіцыі, дзе Саладуха пне “дары-дарыда”, пакепцівалі: маўляў, ясна, хто замовіў. За песню пра мінскія вокны з табой шчодраслапціліся?

— І за песню пра паўднёвы вечер. Жартую. Па-мойму, кампанія, пра якія тут можна падумець, уварыліся ўжо пался таго, як гэтыя песні “пра іх” сталі вядомыя. Але мне пару разоў закахвалі напісаць гімны прадрывстваў! Памятаю, з Лёнем Шырынём мы доўга сядзелі і вымучвалі з сябе нягледна пра цапжны завод, ці што. Яшчэ прыйшоў нейкі паэт, накатаў метравыя “калесьці”. “Убей сябра з расбегу ап’стену”. Я нават наспяваў атрымаць прадукт! Не ведаю, што з ім у выніку стала. А вось сваім гімнам для майго інстытута я ганаруся. І пісаў ён не на замову, а па загадзе душы. Таксама не ведаю яго лёсы.

— Ці грэе душу, што твае песні па-ранейшаму круцяць FM-станцыі? Што “Мінск — гэта я!” — абавязковы “атрыбут” на масавых сталічных мерапрыемствах?

— Я ж самадз. Мне заўсёды здавалася, што гадоўна мая песня — наперадзе. Па-вар’яку падабаўся сам працэс стварэння. Пакаўшыся на руку на сэрца, скажу, што ні адна песня не была высамтаная з пальца. Неяк у такіх па радыё загучала “Мінск — гэта я!”, на што кіроўца буркнуў, амаль даслоўна цытую: “Добрая песня, але як жа яна “дастала”. Я аўтаматычна на уцягнуў галаву ў плечы, падтакнуў: “Так, меры не ведаюць”. Уцягнуўся, каб я прызнаўся, што гэта мая рэч? На-

гэна, вадзіла б тады мяне забіў мантыроўкай — за маё шчырае прызнанне гораду ў любові.

— Чыста прафесійнае пытанне: сённяшняе беларускае поп-музыкі выношае дзіця? Ці яна бясплодная?

— Не безнадзейная, так адкажу. Я перыядычна ўключаю радыё. На частотах 106,2 і 105,1 трапляецца тое, што можна паслухаць. Але ў сваёй асноўнай масе яна, вядома, шэрая і безаблічная. Віна за гэта ў першую чаргу ляжыць на аўтарах песень, якія ні мелодыяю не могуць склаці, ні сказаць публіцы нешта важнае, небанальнае ў тэкстах. Сапраўдныя профі могуць выдаць нешта прыстойнае, але я ж чую, што гэта не натхненне, а рамяство. Што нармальна, дарчы кажучы, але хочацца менавіта палёт думкі, ідэі адчуць. Лёгкасці нейкай, а не пах пралітага поту.

Што мне сапраўды падабаецца: у сучаснай айчынай папулярнай музыцы стала больш беларускамоўных песень. Каравыя сьрод іх таксама нярэдка трапляюцца, але сам вектар руху правільны, як бы ні было дзіўным так казаць. Шкадую, што ў свой час мала надаваў увагі тэкстам на беларускай мове. Падабаецца,

што аўтэнтычныя песень больш прапапоўваецца. Мне здаецца, нашы этна- і фольк-выканаўцы на фоне, напрыклад, расійскіх, якія “капаюць” свае народныя музычныя карані, выглядаюць больш натуральна — шчыра, сумленна.

— І ўсё ж такі ты хацеў бы нейкім чынам вярнуцца ў вялікую музыку — у якасці выканаўцы ўласных песень альбо пішучы іх для іншых?

— Вяртаючыся да таго, што я “сышоў з шоу-бізнесу”. Як я ўжо казаў, сышоў па ўроцэ. Гэта раз. Другое. Няма мне месца ў вытворчасці, у якой сёння валадарыць “прыкол”. Па-трэцяе, ну колькі можна было сумяшчаць лекаванне і музыку? У рэшце рэшт, на мяне калегі-медыкі пачалі коса глядзець з-за маіх адлучак: каму цікава рабіць чужую працу? Ці наадварот — канцэрты сталі злятаць з-за таго, што начальства патрабавала працоўнай дысцыпліны. Наступнае: паўсталі канкрэтыя праблемы з алкаголем. Трэба было выбраць: або співацца далей і хутка памерці пажылым — да кропкі незваротна я быў вельмі блізка, або кардынальна мяняць лад жыцця. Палічы і піць кінуў у адзін дзень.

Вярнуцца... Гітары я не браў у рукі гадоў пяць, і калі вазьму яе зноў, боюся, што пачне зацягваць. Слабы чалавек. Не, мабыць, не вярнуся. Я радуюся цяпер іншаму. Што восьмемісячна таму ў мяне з’явілася ўнучка Сафія; што, дзякуй Богу, жывы бацька, якому дзевяноста два гады; што перапрабавала домік пад Мінскам.

Але давайце вернемся ў 1912 год, калі быў зроблены гэты прыгожы здымак. На ім стаяць злева направа Віктар Галаўна, Вітольд Віслаух, Рамуальд Зямкевіч, Лявон Вітан-Дубейкаўскі, Францішак Віслаух, Альбін Яхандовіч, Людвік Славінскі, Гальяш Леўчык. Сядзяць злева направа Ванда Кандрацкая, Марыя Сталыгва, Марыя Залеская, Уладзіслаў Сталыгва, Язэп Гапановіч. На падлозе сядзяць дзеці Уладзіслава і Марыі Сталыгваў — Паўліна, Маня і Геня.

Як склаўся лёс гэтых асобаў з гуртка беларускай моладзі? Пра адных звесткі ёсць, пра іншых — даволі мала. Але вядома адно: падчас сваіх сустрэч яны шмат гутарылі пра родную мову, літаратуру, культуру, адукацыю, пра тыя падзеі, якія адбываліся навокал. Аб'яднаць беларусаў у Варшаве ў той час намагаўся Гальяш Леўчык (1880 — 1943).

У Варшаву ён трапіў у 1904 годзе. Прыехаў са Слоніма, уладкаваўся на працу чарчэжнікам у гарадскі магiстрат і наведваў лекцыі ў школе мастацтваў. Леўчык знаходзіў у Варшаве шмат беларусаў, знаёміцца з імі, арганізоўвае сустрэчы, ладзіць вечарыны. Збірае вялікую і каштоўную бібліятэку, калекцыянуе ўсё беларускае: кнігі, паштоўкі, творы мастацтва, музычныя інструменты, значкі, фотаздымкі. На жаль, у гады Другой сусветнай вайны ўсё гэта бяспследна знікла.

Кожнаму беларусу Варшавы ў тым зямлякам, які прыязджаў туды, Гальяш Леўчык з радасцю паказваў сваю калекцыю, дапамагаў матэрыяламі ў напісанні той ці іншай працы. У той час у горадзе жыў і яшчэ адзін беларускі калекцыянер кніг і рукапісаў Рамуальд Зямкевіч (1881 — 1944) — нават яшчэ больш заўзяты ў гэтай справе за Леўчыка. Кажуць, што Зямкевіч не прапусьціў ніводнай старой беларускай кніжкі, асабліва, калі яна “дрэнна ляжала”. У выніку ён сабраў найвялікшую калекцыю рарытэтаў, але, на жаль, і яго калекцыя згарэла ў гады Другой сусветнай вайны. Добра, што Рамуальд Зямкевіч хоць паспеў апублікаваць некаторыя рукапісы ў друку. Не ведаюць толькі, як яны мірыліся і

Гэтым фотаздымку 105 гадоў. Магчыма, ён быў зроблены на лецішчы Уладзіслава Сталыгвы ў 1912 годзе, якое знаходзілася недалёка ад Варшавы ў Ажарове. Туды амаль што тыдзень прыязджалі беларусы, якія вучыліся і жылі ў горадзе. Свае сустрэчы ў Сталыгваў яны называлі гуртком беларускай моладзі. Фактычна, гэта і быў першы гурток беларусаў у Варшаве ў XX стагоддзі: першыя студэнцкія аб'яднанні з'явіліся пры ўніверсітэце толькі ў 1913 — 1915 гадах, ды і насілі яны чыста таварыскі характар, вынікі іх працы былі невялікія. А пазней у Варшаве ўжо арганізоўваецца Беларускі камітэт, які пачаў сур'ёзна пашыраць нацыянальную самасвядомасць сярод беларусаў.

Першы беларускі гурток у Варшаве ды лёсы яго сяброў

Хто на старым фота?

Барбара і Францішак Віслаухі каля свайго дома ў Лондане, 1970-я гады.

сябравалі — два калекцыянеры, два вялікія аматары беларускіх кніг.

Найбагацейшымі сярод усіх гэтых беларусаў, якія змешчаны на здымку, былі Сталыгвы. Лецішча ў Ажарове ім праектаваў архітэктар Лявон Вітан-Дубейкаўскі (1869 — 1940). Ён атрымаў добрую адукацыю, вучыўся ў Пецярбургі і Парыжы, меў дыплом архітэктара-мастака. У Варшаве жыў з 1910 года. Выкладаў будаўнічую калекцыю рарытэтаў, але, на жаль, і яго калекцыя згарэла ў гады Другой сусветнай вайны. Добра, што Рамуальд Зямкевіч хоць паспеў апублікаваць некаторыя рукапісы ў друку. Не ведаюць толькі, як яны мірыліся і

самі, у тым ліку і з Уладзіславам Сталыгам.

Пра апошняга звестак захавалася мала. Ды і ніхто пра яго грунтоўна дасюль не напісаў. У адным з дакументаў-успамінаў Зоська Верас, датаваным 4 ліпеня 1985 года, які захоўваецца ў маім уласным архіве, гаворыцца, што Уладзіслаў Сталыгва быў родам з Віцебшчыны. Сям'я заўсёды захоўвала беларускія традыцыі. Так, напрыклад, як прыгадала Зоська Верас, на Запускі іх частавалі беларускімі нацыянальнымі стравамі, такімі як верашчака, стояны кісель і іншыя. Гэта былі менавіта 1912 — 1915 гады.

У маі 1906 года ў Пецярбургу была створана выда-

вецкая суполка “Загляне сонца і ў наша аконца”. У яго ўправу ўваходзіў і Уладзіслаў Сталыгва. Але ўжо ў 1910 годзе яго сям'я пакінула Пецярбург і пераехала ў Варшаву.

Адтуль Сталыгвы перабраліся ў Вільню. А ў сакавіку 1915 года Віленская губернская ўправа па справах аб'яднанняў зацвердзіла статут Беларускага таварыства па аказанні дапамогі пацярпелым ад вайны, і таварыства пачало працаваць. Старшынёй стаў Вацлаў Іваноўскі, а адным з сяброў быў Уладзіслаў Сталыгва.

У 1920-х гадах, як прыгадвае Зоська Верас, сям'я Сталыгваў жыла ў Вільні. Але ад беларускасці яны адышлі, таму “спатыкацца з імі не было ахвоты”.

Пра Віктара Галаўно звестак захавалася мала. Вядома толькі, што ён быў шчырым беларусам, прымаў удзел у самых розных мерапрыемствах, якія праводзілі студэнты Варшаўскага ўніверсітэта. Застаюцца нязнаёмымі лёсы Альбіна Яхандовіча, Ванды Кандрацкай і Марыі Залескай.

Прафесар Мікола Хаўстовіч у сваёй кнізе “Даследаванні і матэрыялы: літаратура Беларусі XIX — XX стагоддзю” (Варшава, 2017. С. 211) апублікаваў ліст Рамуальда Зямкевіча да Аляксандра Ельскага. У лісце Зямкевіч даслаў Ельскаму ў 1912 годзе і фотазды-

мак, які сёння публікуецца. Даследчыкам ён даўно вядомы, але справа не ў гэтым, а ў тым, што Рамуальд Зямкевіч падпісаў усіх, хто знаходзіцца на фота. Сярод іх — і Марыя Залеская. А вось гісторык Юры Туронак, пішучы пра Гальяша Леўчыка (“Беларускі календар”, Беласток, 1980), прыгадвае там Марыю Залескую. Таму паўстае пытанне: якое сапраўднае прозвішча было ў Марыі (Марылі) Залескай ці Залескай?

Сярод сяброў Беларускага гуртка ў Варшаве ёсць і Язэп Гапановіч (1883 — 1961) родам з Будслава. Перад Першай сусветнай вайной ён знаходзіўся ў Варшаве, з'яўляўся сябрам гуртка. Потым вярнуўся ў Будслаў, там прымаў удзел у беларускай кааперацыі. Затыем зноў прыехаў у Варшаву, быў намеснікам старшыні Беларускага Нацыянальнага камітэта. Пачаў займацца бізнесам, меў нават сваю ўласную царгелю. У другой палове 1930-х гадоў заснаваў і ўзначаліў Беларускае асветнае таварыства ў Варшаве. Ён шмат дапамагаў у Варшаве беларусам, прафінансваў зборнік вершаў Станіслава Станкевіча “З майго ваконца”, які выйшаў з друку ў Вільні ў 1928 годзе.

Пасля Другой сусветнай вайны Язэп Гапановіч жыў у Варшаве, прымаў удзел у Варшаўскім аддзеле Беларускага грамадска-культурнага таварыства (БГКТ). Памёр 20 мая 1961 года.

Вітольд Віслаух (1892 — 1984) і Францішак Віслаух (1896 — 1978) — родныя браты. Іх бацькі Антон і Севярына Віслаухі былі даволі адукаванымі людзьмі. Бацька займаўся гісторыяй, маці пісала вершы, любіла маляваць. Браты нарадзіліся ў мястэчку Пырковічы Кобрынскага павета (цяпер Драгічынскі раён Брэсцкай вобласці). Вітольд актыўна ўдзельнічаў у беларускіх арганізацыях Варшавы, ведаў некалькі замежных моў, працаваў выкладчыкам.

Францішак Віслаух вучыўся ў Варшаўскай школе прыгожых мастацтваў. Пасля Другой сусветнай пераехаў жыць у Лондан, дзе і скончыў свой век. Пісаў кнігі, а такія выданні, як *Opowiadania poleskie* (Londyn, 1968, Warszawa, 1994), *Echa Polesia* (Londyn, 1979), *Na szczytach Polesia* (Londyn, 1976) — гэта сваеасабліва малая энцыклапедыя Палесся 1930-х гадоў.

Сярод сяброў гуртка беларускай моладзі на здымку ёсць і Людвік Славінскі. Ён родам з Ружанаў. Пісаў вершы па-беларуску і па-польску. Дзіўнае то, што некалькі з іх трапілі ў рукапісны зборнік Гальяша Леўчыка “Жаўранак беларускі”. Гэты зборнік так і не выйшаў з друку, а яго рукапіс знаходзіцца ў аўтара гэтага матэрыялу.

Здаецца, я прыгадаў усіх, хто сфатаграфаваны на гэтым старым фотаздымку, і хто сто гадоў таму стараўся не згубіцца ў Варшаве і не страціць любоў да Бацькавышчыны і да роднай мовы.

Сяргей ЧЫГРЫН
Слонім

Ніцянных скрыжаванняў абярэг

Чым для часнага чалавека з'яўляецца вышыўка? Калісьці ёй надавалі магiчнае значэнне, кадзіравалі ў арнаментых пажаданні шчаслівага лёсу чалавеку і спадзяваліся на абярэгавую моц скрыжавання нітак. Для прадстаўніц грамадскіх аб'яднанняў украінцаў у Снягоўскай рознакаляровыя шыўкі — непарыўная павязь з роднымі мясцінамі. Сёлета фотаздымкі лепшых узораў творчасці тых майстрых сабралі ў альбоме “Украінская вышыўка — духоўная і культурная спадчына ўкраінцаў у Беларусі”.

Настасся ПАНКРАТАВА

Этнаграфічная цікавостка, надрукаваная выдавецкім цэнтрам БДУ, пабачыла свет дзякуючы фінансавай падтрымцы Упгаўнаважанага па справах рэлігіі і нацыянальнасці Рэспублікі Беларусь. Як значнаву ў ўступе

выдання сам Леанід Гуляка, “у Беларусі склапілі і захоўваюцца векавыя традыцыі добрасуседства, узаемапавагі да людзей розных нацыянальнасцяў. Выданне альбому — прыклад падтрымкі творчых ініцыятыў таленавітых прад-

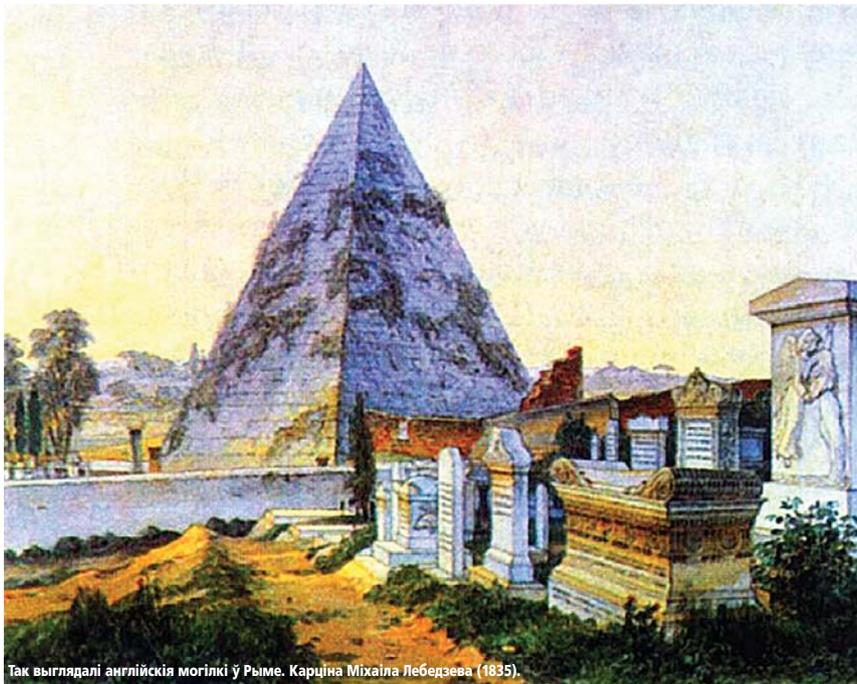
стаўнікоў нацыянальных аб'яднанняў у рэспубліцы, сярод якіх украінская вышыўка займае адно з ганаровых месцаў, узбагачае агульную культурную спадчыну народаў Беларусі”.

Значным, што падобны праект — ужо другі за апошні час наснацца гадоў. Яго аўтарам і кіраўніком існаў выступіла заслужаны работнік культуры Украіны, старшыня Мінскага грамадскага

аб'яднання ўкраінцаў “Заповіт” Галіна Каложная. Яна ўпэўнена, што сёння нацыянальная вышыўка з'яўляецца не толькі адным з сімвалаў краіны, але і духоўным абярэгам культурнай спадчыны. Як вядома, пры арганізацыі здавён дзейнічае сектар па працы з вышыўкай. Сур'ёзна падыход да прасоўвання народнай творчасці аматараў народнай творчасці.

(Заканчэнне. Пачатак у № 30.)

Вечар 3 студзеня 1830 года ў Рыме выдаўся халодным. Сябры Адам Міцкевіч і Антоній Эдвард Адынец, якія тады знаходзіліся ў Вечным горадзе, не высювалі носу са сваёй кватэры, сілячыся сагрэцца. Спярга панаапаналі на сябе ўсе цёплыя рэчы, а потым як след растапілі печку. Зразумела, усе вокны і дзверы былі шчыльна зачыненыя. Абодва чыталі і не звярнулі ўвагі, як іх адолела дрымота. Як пісаў потым сам Адынец, прачнуліся б яны з таго сну, пэўна, ужо ў іншым свеце — каб не шчаслівы выпадак. У дзверы раптам пагрукалі. Познім гошцем быў зямляк і добры прыяцель паэтаў — каталіцкі святар і перспектыўны літаратар Станіслаў Парчэўскага.

Так выглядалі англійскія могілкі ў Рыме. Карціна Міхаіла Лебедзева (1835).

Да дзвярэй доўга ніхто не падыходзіў, і адчуўшы няладнае, гошч адчыніў іх сам. З парога на яго патыкнуў смяротны газ. З вялікай цяжкасцю яму ўдалося раскатурахаць сяброў. Яны ўжо былі ў настолькі цяжкім стане, што не змоглі самастойна ўстаць на ногі, тут жа падаючы, як п'яныя. Парчэўскі адчыніў усе вокны і дзверы, паклікаў гаспадыню і з яе дапамогай вывёў іх на лесеўцу.

Пасля лекар прапісаў ім пасцельны рэжым, але, як піша Эдвард, яны былі настолькі слабыя, што і без яго рады маглі толькі ляжаць. *"Клапатлівы Парчэўскі сядзеў з намі аж да вечара і сшышоў не раней, як мы заснулі. Але што было б, каб прыйшоў ён на гадзіну пазней? Хто ведае, ці не знайшоў бы ён нас ужо заснулымі сном вечным? Людзі яшчэ думалі б, што мы добраахвотна задушыліся. Якая была б тэма для рамантычных балад!"* — скачае Адынец апогев пра гэтае шчаслівае выратаванне.

Сон аказаўся прарочым

Ужо вясной Эдвард і Станіслаў разам шпачыравалі па старадаўніх рымскіх могілках, якія называюцца англійскімі альбо некатоаліцкімі — каля старажытнарымскага маўзалея Гая Цэцыя, пабудаванага ў форме піраміды. Тады Станіслаў, глядзячы на магільныя, загаварыў аб цяжкім лёсе людзей, памёрлых у форме піраміды. Тады Станіслаў, глядзячы на магільныя, загаварыў аб цяжкім лёсе людзей, памёрлых у форме піраміды. Тады Станіслаў, глядзячы на магільныя, загаварыў аб цяжкім лёсе людзей, памёрлых у форме піраміды.

А потым ён расправіў Адынецу пра свой сон, у якім адзін яго памёрлы сябра веў Станіслава за сабой да нейкага цёмнага будынка. Потым ён убачыў сваю маці, якая была ў спязх і страху ды спрабавала яго спыніць, але дзверы за ім зачыніліся. Тады Эдвард толькі памыяўся над гэтым сном, аднак ён аказаўся прарочым.

Неўзабаве Парчэўскі цяжка захварэў. Зрэшты, як тады здавалася — не надоўга. 15 красавіка Адам і Эдвард наведалі яго і знайшлі, што ён ужо амаль паправіўся. Напрыканцы месяца Станіслаў вытэраў зусім здаровым, быў поўны планаў і нават змог з'ездзіць з сябрамі ў кароткую вандроўку. Расправіў і пра сваю апошнюю, над якой актыўна тады працаваў і якая займала яго думкі.

На наступны дзень паэты, выпраўляючыся ў Неапалі, наведалі Станіслава, і ён вельмі шкадаваў, што не можа паехаць з імі. За хва-

рым глядзела іх знаёмая пані Анквічавая, якая прыносіла Парчэўскаму польскі расол і розныя прысмакі са сваёй кухні, клапацячыся пра яго як маці. Ні ў каго не было ніякіх злых прадчуванняў...

Ужо па вяртанні з Неапалі Адынец атрымаў запіску: *"Дрэнна мне, мой Эдвард! Прыязджай зараз, калі можаш"*. Станіслаў меў прыгожы почырк, але гэтым разам Адынец ледзь пазнаў яго руку. Прыбежы на кватэру да Парчэўскага, сябры засталі ў дзвярах ксяндза, які паставіў даў і прычасціў хворага перад смерцю — бо надзея на яго ачунванне ўжо не было. Як выявілася, у пяць гадзін дня ў Парчэўскага без даі прычыны пайшла горлам кроў.

Зайшоўшы ў пакой, сябры ўбачылі яго — ён, белы як сцяна, ляжаў, закрывшы рот хусткай. Заўважыўшы гасцей, Станіслаў ледзь паварушыў галавой і працягнуў ім руку.

На сустрэчу з Богам

Пра апошні дзень жыцця маладога святара і пісьменніка мы ведаем усе падрабязнасці. Прыкладу амаль цалкам ліст Адынца ад 1 мая 1830 года, напісаны ім па свежай памяці — адразу пасля смерці Станіслава Парчэўскага: *"Ужо скончыў свае пакуты. Памёр сёння а першай гадзіне ночы. Цэльны дзень учора мы былі каля яго. Я ніколі не забуду гэты дзень. У маім жыцці такі дзень быў першы, дай Бог, каб і апошні! З раніцы, у выніку лячэння, крывацёк спыніўся, але заставалася ўдушша і дыхавіца. Ён мог і хацеў размаўляць, хоць мы яму і забаранялі. Але ён сказаў: "Дазвольце! Мне ўжо нічога не пашкодзіць, гэта мае апошнія словы!" Хоць ён і не казаў доўга, але было відаць, што шмат думаў і вынікамі хацеў падзяліцца з намі. Да апошняй хвіліны захаваў поўную прытомнасць. Дыктаваў мне, што трэба напісаць маці, адсылаючы ёй пры пасярэдніцтве амбасады пакінутыя рэчы, кнігі і рукапісы. Пры гэтым слёзы не раз перабівалі яго прамоваю... Вобразы пакут маці былі, відаць, найбольш балючымі для яго."*

Касцёл Святога Станіслава, дзе знайшоў спачын Парчэўскі.

Пра сябе казаў сур'ёзна, спакойна: *"Шкада мне памёрці, каюся, але не баюся. Там ёсць той самы Бог, што і тут. Як веў мяне тут, так і там будзе весці. Без волі Яго, ведаю, нічога не робіцца, а міласэрнасць Яго бязмежная"*. Некалкі разоў ён вяртаўся да гэтай думкі, найбольш дакараючы сябе за тое, што больш марыў аб свецкім става, чым аб удасканаленні і выратаванні душы. *"А цяпер бачце яна, як на далоні, што гэта і ёсць адзіная годная мэта нашага жыцця, а ўсё астатняе — пустая марнасць"*. Не хаваў таксама, што і ў гэтую хвіліну сумна яму ўсведамляць: *нават следы ад яго не застанецца.*

"Але Бог ведае, — дадаў ён з пацучцём, — што хацеў я, у мору сіл маіх, чырыра служыць Яму і Радзіме. Вы ж абавязкова замоўце па мне памінальную імшу"... Калі ж убачыў, што і мы плакалі, працягнуў да нас рукі і вельмі ўрачыста сур'ёзным тонам сказаў: "Не плачце! Жыццё для мяне было захапленнем — але прасіце, каб ужо хутчэй скончыліся мае пакуты. Раней ці пазней прыйдзеце туды ўсё". То былі апошнія словы, якія да ўсіх нас казаў. Але перад тым размаўляў па чарзе з кожным і дзякаваў за доказ дружбы..."

Ва ўсім, што ён казаў у гэты дзень, былі толькі пацучці, праўда, набож-

насць, і дай Божа запомніць гэта ды ўмець з таго карыстацца, каб заслужыць такі канец!.. Памёр так лёгка, што мы і не заўважылі. Развітаўшыся з намі, заплюшчыў вочы і адварнуўся, нібы хацеў заснуць. Аднак не спаў, і па вуснах мы бачылі, што ён у думках маліўся... Будучы ўпэўненымі, што ён заснуў, мы адыйшлі ад ложка і сядзелі каля сталіцы, набліжаючыся толькі тады, калі ён рухаўся або стагнаў, каб падаць яму лекі ці пітво. Такое становішча захаўвалася ўвесь вечар. Удушша і дыхавіца вярталіся прыступамі, але болю пры гэтым не было, каля поўначы прыступ быў даўжэй і цяжэй, але зноў супакоўся. Нарэшце, каля першай гадзіны, мы чулі як бы доўгі, глыбокі ўдых. Мы падбеглі: яго ўжо не было... Памаліцеся і вы за яго папольску! Бо гэта страта не толькі для сяброў, але істотная страта і для краіны, і для нашай літаратуры".

Адынец апісаў таксама, як 2 мая ён застаўся адзін каля труны Парчэўскага і думаў, што *"смерці такой спакойнай, такой прыгожай, такой напоўненай верай і надзеяй годна заздросціць, а не яе аплакваць"*. Эдвард апусціўся на калені перад труной, каб памаліцца, і глядзеў на твар памёрлага. Ён быў напоўнены пячотай і спакоем, і, як здавалася, на ім была ўсмешка. Пад

наплывам пацучцёў ён пацалаваў гэты твар, і адчуў, як холад *"прашыў мяне наскрозь, як ледзяным жалезам, а ўсе перажытыя пацучці і думкі загінулі, як кветкі ад морозу. Я б нават сказаў, што подых смерці ў адно імгненне застыў у маёй душы..."*

Эпітафія Міцкевіча

Міцкевіч таксама быў прыгнечаны смерцю Парчэўскага, і гэты цяжкі стан сяброў рэзка кантраставаў з вялікім веснавым надвор'ем у Рыме. Пасля пяці гадзін дня труну перанеслі ў касцёл Святога Станіслава, які быў пабудаваны спецыяльна для пілігрымаў з былой Рэчы Паспалітай. Храм захаваўся і да нашых дзён. З дазволу князя Гагарына Станіслава Парчэўскага пахавалі ў гэтым касцёле перад вялікім алтаром.

Тэкст для надмагільнай пліты напісаў сам Адам Міцкевіч. Пра гэты факт мы ведаем з іншых успамінаў — мастака Войцеха Статлера, які пакінуў такі ўспамін аб гэтай падзеі: падчас знаходжання Міцкевіча ў Рыме памёр ксёндз Станіслаў Парчэўскі, якога Адам вельмі любіў і чые літаратурныя здольнасці высока цаніў, называючы яго *"найлепшым з пісьменнікаў гістарычнага рамансаў"*. Апісаны і эпігод стварэння эпітафіі: *"Сябры сабраліся для напісання надмагільнага надпісу; Адам трымаў пяро. Гірчынскі, Анквіч, Івэйскі і іншыя дыктавалі словы — але Міцкевіч усё закрэсліваў, перабіваў і п'ягаўся, а што б напісалі Касцюшкі, а што таму ці іншаму? І ўрэшце сам напісаў просты і паважлівы надпіс, які і цяпер можна прачытаць у касцёле Святога Станіслава ў Рыме: "У імя Айца, і Сына, і Святога Духа — Станіслаў Парчэўскі — доктар тэалогі — нарадзіўся ў Лівне... памёр у Рыме ў 1829 годзе — пахаваны 3 мая. Гэты камень паклалі зямлякі і сябры"*.

Ідучы за труной, Эдвард Адынец успомніў свой апошні шпачыр разам са Станіславам па могілках каля піраміды. Увечары, вярнуўшыся з пахавання, ён напісаў верш *"На смерць ксяндза Станіслава Парчэўскага, які памёр у Рыме ў маі 1830 года"*. Скончыў ён яго такімі словамі: *"Зямляк, калі будзеш у сталіцы рымлян, успомні гэтую сумную апошнюю: там у капліцы Святога Станіслава (...) знойдзеш яго труну: на каменнай пліце выгравіравана імя. Падумаў аб нікчэмнасці навукі, славы, здароўя і маладосці і прамую па-польску тройчы "Вітай, Марыя"*. Тут мелася на ўвазе традыцыйная каталіцкая мапітва за супакой душы.

Пра жыццё пляменніка Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча і яго сяброўства з Адамам Міцкевічам і Эдвардам Адынцом мы ведаем шмат. Нам вядома, дзе ён нарадзіўся, дзе і чаму вучыўся, дзе памёр і пахаваны. На жаль, пакулы мы не ведаем гапоўнага: якімі былі асабістыя адносіны паміж Вінцэнтам і Станіславам. На гэты конт можна толькі выказаць здагадку. "Лісты з падарожжа" Адынца былі апублікаваныя ў варшаўскім часопісе *Кроніка годзіна ў 1867 — 1872 гадах*, выклікалі вялікую цікавасць, былі двойчы перавыдадзены ў выглядзе кнігі і маглі трапіць на вочы Вінцэнта. Мог ён і раней пацуць аб падрабязнасцях смерці пляменніка ад сваякоў — напрыклад, ад сястры Францішкі, якая атрымала рэчы і рукапісы сына.

Дзядзька і пляменнік, якія былі практычна аднагодкамі, маглі перасякацца ў Санкт-Пецярбургу, дзе Вінцэнт жыў даволі доўга ў Богуша-Сестранцэвіча. І можна быць упэўненым: калі наш класік ведаў трагічную гісторыю свайго пляменніка, яна наўрад ці пакінула яго абываковым. Як, зрэшты, і нас — амаль праз 200 гадоў.

Зміцер ДРОЗД, гісторык, архівец

МУЗЭІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЭЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62.

- Экспазіцыі: ■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."; ■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."; ■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."; ■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."; ■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."; ■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст."

- Выставы: ■ Выстава "Айвазоўскі і марыністы" — да 31 жніўня. ■ Выстава жывапісу народнага мастака Беларусі Паўла Масленікава — да 27 жніўня ў Палацы Незалежнасці. ■ Выстава "Марк Шагал: Колер Любові" з калекцыі Музея Марка Шагала (Віцебск) — да 15 верасня. ■ Выстава "Майстры польскага малюнка" — да 20 верасня (спецыяльна для наведвальнікаў на выставе працуюць дзве інтэрактыўныя зоны, а таксама інтэрактыўная праграма "Кропка, лінія і штырх і вобраз, які жыве ў іх!"). ■ Выстава твораў мастакоў Беларусі — юбіляру 2017 года ў рамках праекта "Нашы калекцыі" — "Плынь часу" — да 7 жніўня. ■ Новая забаўляльна-пазнавальная экскурсія для дзяцей 8 — 14 гадоў "Самыя-самыя...". ■ Гульнявыя заняткі і конкурс "Мора хвалюецца раз..." — 9 жніўня. Пачатак а 12-й.

Філіялы музея МУЗЭЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОУ ХІХ СТ."

- г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78. Пастаянныя экспазіцыі: ■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы". ■ "Жыццё і творчасць Валенціны Ваньковіча". ■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.". ■ Выстава выцінанак Алены Шаліма і Лаймутэ Федасевай "Папярковы мост сяброўства". ■ Выстава моды і аксэсуараў эпохі Рамантызму з калекцыі Ігара Сурмачэўскага "І паланэз пацаць пара" — да 13 студзеня 2018-га.

МУЗЭЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

- Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69. ■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Выстава джарартыўна-прыкладнага мастацтва Узбекістана "Казачны Самарканд" — да 17 верасня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЭЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 226 09 22.

- Экспазіцыі: ■ Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь". ■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы". ■ "Мастацтва ў гарадской

культуры XIX — XX стст.". ■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць сем музеяў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх. ■ Летняя адукацыйная праграма "Летняя гісторыя" (у цыкл уключаны 6 музейна-педагагічных праграм — 2 экскурсіі, 3 музейна-педагагічныя заняткі, квэст). ■ Акцыя "Вольнае п'яніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00. ■ Выставы: ■ Выстава "Скарына — асветнік-гуманіст" — да пачатку кастрычніка. ■ Выстава "Мастакі на вайне. Беларусь у малюнках Першай сусветнай (1915 — 1918)" — да 6 жніўня. ■ Выстава фотаздымкаў 1915 — 1917 гг. з калекцыі Уладзіміра Багданова "Змак на прадавой" (да 100-годдзя разбурэння Круцкага замка ў Першай сусветнай вайне) — да 16 жніўня.

Філіялы музея ДОМ-МУЗЭЙ ІЗ'ЕЗДУ РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

- Абноўленая экспазіцыя, прымаркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы дапоўненыя новымі прадметамі амаль з усіх фондowych калекцыі музея). ■ Выстава "Шлях зборі: ад клінка да карабіна" — да 6 жніўня.

МУЗЭЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.

- Пастаянная экспазіцыя. ■ Выстава "Шматвектарнасць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь". ■ Выстава "Візіты і візіткі: дыпламатыя ў кішні".

МУЗЭЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

- Пастаянная экспазіцыя. ■ Выстава "Шматвектарнасць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь". ■ Выстава "Візіты і візіткі: дыпламатыя ў кішні". ■ "Геалогія і палеанталогія". ■ "Сезонныя змены". ■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін". ■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу". ■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу". ■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл". ■ "Выстава насякомаедных раслін". ■ Выстава "Жывыя цмокі" — да 25 лютага 2018-га. г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.

г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.

- Выстава "Сафарты парк" — да 1 верасня. ■ Выстава "Дзівосны свет матылькоў" — да 11 верасня. ■ Атракцыён "Лазеры квэст".

МУЗЭЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬнай І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

- Пастаянныя экспазіцыі: ■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях". ■ "Музычная і тэатральная

культура Беларусі ў X — XIX стст.". ■ "Беларуская музычная культура XX ст.". ■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст.". ■ Выстава "Карціны і высокая мода" (абстрактны алейем на палатне Аскандра Ілязова і мадэлі адзення Ніны Кавальчук (Масква), створаныя па матывах прадстаўленых карцін) — з 9 жніўня да 10 верасня. ■ Выстава рэтра-электрагітар "Зроблена ў СССР" — да 1 верасня.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

- Пастаянная экспазіцыя. ■ Выстава "Любімыя цацкі", прадстаўлена калекцыяй керамікі і аўтарам цацак Вольгай Дзеранчук, — да 20 жніўня. ■ Майстар-класы: ■ Дзюжакі для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й. ■ Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЭЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО г. Мінск, вул. Свардлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

- Пастаянная экспазіцыя. ■ Выстава "Беларускі кінематограф 1920 — 1930-х гг. у кінаплакаце" — з 7 жніўня да 17 верасня. ■ Рэтраспектыва фільмаў украінскага дакументаліста Аляксэя Радзінскага, які раскрывае ў іх сацыяльна-палітычныя тэмы — 11 жніўня. Пачатак у 18.30.

БЕЛАРУСЬ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЭЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

- Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й. ■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЭЙ ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ" г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

- Палацавы ансамбль. ■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Міжнародны выставачны праект "Заходняя Беларусь: гісторыя паўсядзённасці" — да 30 верасня. Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці ■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Анімацыйная праграма "Немагчымае магчыма: на аўдэіцыі ў войта!" ■ Другі паверх Слуцкай брамы ■ Часовая экспазіцыя "З малітвай на вуснах" — да 30 верасня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя. ■ Міжнародная выстава "Ultima ratio Regum. Беларусь у Паўночных войнах сярэдзіны XVII — пачатку XVIII стст." — да 24 верасня. ■ Квэст "Вайна і Мір, альбо

Таямніца дзвюх скрынь" — кожную пятніцу. Пачатак а 15-й.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРІЯЛЬНЫ МУЗЭЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

- Экспазіцыі: ■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць". ■ Стацыянарная выстава "У хвалюх наспынага руху: аўтамабільнымі шляхамі Коласа" — да 30 верасня. ■ Экспазіцыя "Склен" на сядзібе Якуба Коласа.

Музейны адукацыйны праект "Летнія канікулы ў ДOME Коласа".

- Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі. ■ Тэатралізаваныя прадстаўленыя паводле беларускіх народных казак. ■ Музейныя майстар-класы і заняткі. ■ Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час". ■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску". ■ Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра". Акцыі: ■ "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі). ■ Вшнэвачная ад музея, фотасесія "У дзень высяляе — у музей!".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЭЙ ЯНКІ КУПАЛЫ г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

- Экспазіцыі: ■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зоны для дзяцей "Хлопчык і лёўчык", галаграфічным тэатрам. ■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараца-кветкі", "Вячоркі". ■ Выстава жывапісных работ Віктара Маркаўца "Спакон вякоў. Мроі Купалля" — да 18 жніўня.

МУЗЭЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

- Філіялы Музея гісторыі горада Мінска ■ Гарадская мастацкая галерэя твораў Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30. ■ Экспазіцыі: ■ "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва". ■ Выстава "Вытокі. Вяртанне" — да 13 жніўня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

- Экспазіцыі: ■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прывесчана ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму. ■ "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт". ■ Выставачна-інтэрактыўны праект "Сустрэча з майстрам". ■ Персанальная выстава жывапісу Уладзіміра Уродніча "Рэха памяці" — да 6 жніўня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

- Экспазіцыі: ■ "Мінск у гістарычным прасторы. Картаграфічны кабінет".

МУЗЭЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА" г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.

- Пастаянная экспазіцыя.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

- Экспазіцыі: ■ "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст. ■ Выстава тэкстыльных пано і іншых джарартыўных вырабаў Алы Губарэвіч "Ніт'я связующая" — да 27 жніўня.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ" г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.

- "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужаваго транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.). ■ Виртуальная гульня "Карэты майстар".

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА" г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.

- Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ МЕСТА" г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.

- Выстава графікі і жывапісу Усевалада Швайбы "Храм" — да 16 жніўня. ■ Выстава жывапісу і скульптуры Аляксэя і Настассі Урублеўскіх "Каляровыя сны" — да 6 жніўня.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЭЙ ВАЕННАЙ І ПАМ'ЯТКІ Г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 57 41.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя. ■ Пастаянная выстава тэхнікі на адкрытай пляцоўцы. ■ На тэрыторыі працуюць пнеўматычны шір. ■ "Музей крміналістыкі". ■ Выстава "Гомель і гамельчане напярэдадні і ў гады Першай сусветнай вайны" (выставачная зала). ■ Выстава "Бітва матороў" (хол музея).

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЭЙ г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

- Пастаянныя экспазіцыі: ■ "Прырода Лідчыны". ■ "Сучаснае мастацтва краю" (жывапіс, графіка,

скульптура, мастацкае шкло). ■ Выставы: ■ Выстава "Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сбра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурашвера". ■ "Вядзьма пачатак мы ад Гедыміна...". ■ Мемарыяльны пакой Валіцына Таўлая. ■ Выстава са збору А.Фішбайна "Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст.". ■ Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка 60-х". ■ Выстава "Вайны свяшчэнныя старонкі". ■ Выстава "Надзейны шчыт краіны". ■ Выстава "Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт". ■ Выстава "Жыве мая ліра навама!" , прымаркаваная да 140-годдзя з дня нараджэння Ціцкі (Алаізы Пашкевіч). ■ Выстава робату "ROBO ART" — да 18 жніўня.

ІЎЕЎСКІ МУЗЭЙ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ КУЛЬТУР г. Іўе, вул. 17 верасня, 9. Тэл. (8-01595) 2 68 96.

- Экспазіцыі: ■ "Пад адзіным небам праз стагоддзі" ("Карэнае насельніцтва Іўеўшчыны", "Беларускія татары"). ■ Выставы "Беларускія яўрэі", "Другая сусветная вайна". ■ Выстава карцін Івана Струкава "Саюз вады і зямлі". ■ Прадстаўленыя лалечнага тэатра "Батлейка".

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЗНАЎЧЫ МУЗЭЙ г. Навагрудка, вул. Гродзенская, 2. Тэл. (8-01597) 2 14 70.

- Пастаянная экспазіцыя: ■ "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны". г. Навагрудка, вул. Мінская, 64-66. ■ Экспазіцыі: ■ "Музей лярўскага супраўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЭЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА Ў НАВАГРУДКУ г. Навагрудка, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

- Пастаянная экспазіцыя: ■ "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча". ■ Пастаянныя выставы: ■ "Свято кухні Міцкевічаў", "Малюнк сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ" г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.

- Выстава твораў Барыса і Аксаны Аракчэвых "Шчасце быць разам" — да 6 жніўня. ■ Міжнародная выстава пясоначнай графікі "Па-за часам" (творы, выкананыя ў ўнікальнай тэхніцы, прадстаўляе 38 мастакоў з Беларусі, Расіі, Украіны, Літвы і Малдовы) — з 9 жніўня.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс: 290 60 10.

- Выстава твораў Сяргея Пыжыкава "У пошуках Рая" — да 9 верасня. ■ Выстава Віктара Доўнара "Таямніцы сета беларускіх абразоў" — да 9 верасня.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

- МАГАЗІНЫ "БЕЛСАЮЗДРУК" ■ Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына". ■ Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі". ■ Праспект Незалежнасці, д. 44. ■ Вуліца Валадарскага, д. 16.

- КІЁСКІ "БЕЛСАЮЗДРУК" ■ ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча. ■ Праспект Пераможаў, 5. ■ Вуліца Рабкораўская, д. 17. ■ Праспект Незалежнасці, 168, В. ■ Вуліца Лабанка, 2.

УВАГА! ТУТ МАГЛА Б БЫЦЬ ВАША АФІША!

Звяртайцеся +375 17 286 07 97, +375 17 334 57 41 (факс) kultura@tut.by